КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

Худөө ажахын үйлэдбэрие ашаг ехэтэй ...тухай КПСС-эй ЦК-гай февралиин ...умэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ ...талаар КПСС-эй ЦК-гай Президиум ...ралиин 28-да Кремль соо зүблөө үн...гэһэн байна.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай ...диумэй гэшүүд, КПСС-эй ЦК-гай ...диумэй гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-... ЦК-гай секретарьнууд, СССР-эй Ми...стрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшын орлог...шэр, союзна республикануудай компар...иудай ЦК-нуудай нэгэдэхи секретарь..., ЦК-гай секретарьнууд — союзна ...публиканудай компартинуудай ЦК-...гай худөө ажахые хүтэлбэрилхэ бюро... түрүүлэгшэнэр, союзна республика...дай компартинуудай ЦК-нуудай худөө ...хын таһагуудые даагшанар, худөө ...хын продуктнуудые абаха ба бэлэдхэхэ, ...ө ажахын, уһалагдадаг газарай ба ...ай ажахын министрнүүд, союзна рес...ликануудай Госпланай түрүүлэгшэнэрэй ...шонор, республиканудай «Сельхоз...» нэгэдэлнүүдэй түрүүлэгшэнэр, ...ин худөөгэй зарим крайкомууд болон ...нуудай нэгэдэхи секретарьнууд хабаа...ба.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсахын ...ин СССР-эй худөө ажахын министер..., СССР-эй Госпланай, «Союзсельхоз...» бүхэсоюзна нэгэдэлэй, уһалаг... газар тариалангай болон уһанай ...хын талаар гүрэнэй үйлэдбэриин ко...ай, бэлэдхэлэй гүрэнэй комитедэй хү...рилхы хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд болон мэргэжэлтэд, КПСС-эй ЦК-гай аппарадай, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэд, түбэй газетэнүүд болон журналнуудай редакторнууд мүн лэ уригдаһан байгаа.

ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар бэелүүлэгдэхэ тодорхой хэмжээнүүд тухай элидхэл КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев хээ.

ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар зарим бодото асуудалнуудые танай урда табиха гэжэ шиидээбди гээд Н. С. Хрущев хэлээ.

Мүнөө үедэ худөө ажахые амжалтатайгаар хүгжөөхын тула, худөө ажахын продуктнуудые Пленумэй шиидхэбэринүүд соо хараалагдаһан хэмжээндэ хүрэтэр абахын тула материальна али бүхы эрхэ байдал байгуулагдаа, байгуулагдажашье байна. Парти хадаа минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ үргэн ехэ программа бэелүүлнэ, худөө ажахын машинанууд улам ехээр бүтээн гаргагдана, уһалагдадаг газар тариалангай талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Совет засагай бүхы түүхэ соо үзэгдөөгүй эгээл ехэ капитальна һомололго 1964 ондо худөө ажахыда зорюулагдан үгтэнхэй. Хэрбээ 1953 ондо гүрэмнай худөө ажахыда 985 миллион түхэриг үгэһэн байгаа һаа, мүнөө жэлдэ худөө ажахыда 5 миллиард 400 миллион түхэриг мүнгэ таһалжа үгэхэнь.

Һүүлэй жэлнүүдтэ партиин Центральна Комитет, правительство худөө ажахын продукци худалдан абаха сэнгүүдые горитойгоор ехэ болгоо.

Сталинай амиды байха үедэ тогтоогдоһон сэнгүүдэй колхозуудта харша политикые парти эрид буруушаагаа һэн. Тиихэ үедэ продукци худалдаһанайнгаа түлөө адагай захынь үйлэдбэриингөө гаргашануудые колхозуудай харюулжа шадахагүй тиимэ даншье һаа бага сэнгүүд тогтоогдоһон байгаа бшуу.

Мүнөөнэй худалдан абалгын сэнгүүд ажахыгаа ашаг олзотойгоор эрхилхэ, улам үргэдхэн хүгжөөхын тулада нөөсэ байгуулха арга боломжо колхоз, совхозуудта олгоно.

Мүнөө гол шухала зүйлынь юуб гэхэдэ, абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлгэдэ хүнүүдые жагсаан элсүүлхэ, ороohо таряа, саахарай свёкло, хлопок, хартаабха, овощ, мяха, һү, үндэгэ болон бусад продуктнуудые ехээр абахадань тэдэниие материальна талаарнь урмашуулха хэрэгтэй.

Бидэндэ, хүниие хүнөөр дарлан мүлжэлтэгүйгөөр — шэнэ үндэһэ һуури дээрэ общество байгуулжа байһан, коммунизм байгуулжа байһан совет хүнүүдтэ моральна урмашал мүн лэ шухала. Иимэ урмашалынь коммунис обществын уг зорилго өөрөө мүн болоно.

Зүгөөр иимэ общество байгуулхын тулада, урагшаа бүри хурдан түргэнөөр дабшахын тулада бидэнэр материальна урмашуулгынишье агууехэ хүсэ хэрэглэхэ, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлһэн хүнүүдтэ, ажал болон мүнгэ зөөри багаар гаргашалаад, продукт ехээр абадаг, шэнэ общество байгуулха хэрэгтэ бүри ехэ хубитаяа оруулдаг хүнүүдтэ ажалай бүри ехэ түлбэри түлэхэ уялгатайбди. Коммунис общество байгуулжа байһан хүнүүдые материальна талаарнь урмашуулха ёһо гуримууд тухай хэлэхэдээ, В. И. Ленин бидэниие эгээл энээн тээшэ уряалдаг байгаа.

Продукци абаһанай түлөө колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй материальна урмашалые дээшэлүүлхэ зорилго бидэнэр хайшан гээд шиидхэхэ ёһотойбибди?

Абаһан продукциин хэмжээнэй болон шанарай түлөө материальна урмашуулга тогтоохо зам зоримгойгоор, шууд сэхээр шэлэн хэрэглэхэ хэрэгтэй. Колхозник гү, али совхозой хүдэлмэришэн продукци бүри ехээр абабал, тэрэ хадаа хэһэн ажалайнгаа түлөө түлбэри абаха ёһотой.

Бүхы юумэн дээрэ арьбалжа болохо, зүгөөр улаан гараараа продукци абажа байһан хүнүүдэй материальна урмашуулга дээрэ арьбалжа болохогүй.

Ажалай түлөөһые тэнсүүлэн түлэхэ ябадалтай тэмсэхэ хэрэгтэй. Ажалдаа һайн үрэ дүн туйлаһанай түлөө эрхим һайн түлбэри үгэхын тулада манайда ехэ арга боломжо бии. Материальна баялигуудые бүтээн хэжэ байдаг үнүүдһээ ондоо хэниие нэн түрүүлэн урмашуулалтай гээшэб.

Нүхэр Хрущев олохон колхоз, совхозуудай, бригада болон оньһожоруулагдаһан звенонуудай хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлээд, үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулһанай үндэһөөр ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулхын тулада колхоз, совхозуудай туйлай ехэ нөөсэ, арга боломжонуудтай байһые тодоруулан харуулаа. Худөө ажахын продуктнуудые ехээр абаһанай түлөө колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдые материальна талаарнь урмашуулха гурим зохёохо талаар бодото зүбшэл тэрэ үгэһэн байна.

Худөө ажахын үйлэдбэриие түсэблэлгын дутагдалнууд тухай, түсэблэлгын шэнэ гурим тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй 1955 ондо абаһан тогтоолые хазагайруулһан баримтанууд тухай нүхэр Хрущев элидхэл соогоо хэлээ. Иимэ шиидхэбэриин байбашье, нютагуудтахи зарим органууд ургамал ургамалнуудаарнь тарилга хэхэ түсэбүүдые колхозуудта баадхадаг байна гээд Н. С. Хрущев тэмдэглээ. Энэ ушар колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй болон совхозуудай директорнүүдэй, худөө ажахын мэргэжэлтэдэй ажал ябуулгые бууруулна, колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй творческо эдэбхи үүсхэлые мухардуулан хүгжөөнэгүй.

Нэгэ янзын агротехникэ хэрэглэхээр колхоз, совхозуудые командалха гэһэн зарим хүдэлмэрилэгшэдэй һэдэлгые нүхэр Хрущев эрид шууд буруушаагаа. Эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулхын орондо бадаран захирдаг үйлэдбэриин управленинүүд болон партийна комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые Н. С. Хрущев шүүмжэлһэн байна.

Элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ нүхэр Н. С. Хрущев промышленностиин, барилгын талаар бэелүүлэгдэхэ зарим зорилгонуудые тогтожо хэлээ. Барилга бүхэниие хиналтадаа абаха, барилга болон түхеэрэлгэ эльгээхэ хоёрой хоорондо таһалдал гаргахагүй тухай тэрэ хэлээ. Химиин түхеэрэлгэ үйлэдбэрилгын, химиин барилгануудай хойноһоо хиналта табиха асуудалда онсо анхарал хандуулагдаһан байна.

Тодорхой һайн эмхидхэлэй хүдэлмэри дэлгэрүүлхыень, партиин Центральна Комитедэй декабриин ба февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлгэдэ бүхы ажалшадай хүсэ шадалые элсүүлхыень партийна организацинуудые нүхэр Хрущев уряалһан байна.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Совэдэй, Министрнүүдэй Совэдэй орган

№ 52 (10420) | 1964 оной мартын 1, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

БАЯН УРГАСА—МАНАЙ ГАРТА

Худөө ажахыдаа хими нэбтэрүүлжэ, хахалагдадаг газарай гектар бүриһөө эгээн ехэ продукци абахын тула нэн түрүүн тариалангаа һайнаар ашаглаха, газараа зүбөөр, саг соонь элдүүрилхэ, органическа үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ, эрхим шанартай сортын үрэһөөр тарилга хэхэ, худөө ажахын бүхы хүдэлмэриие эгээн тохиромжотой болзорто үнгэргэхэ гэһэн зорилго КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоол дотор табигданхай. Энэ манай республикын эрхэ байдалда айхабтар ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ, республикын олонхи ажахынуудта газар мууса элдүүрилэгдэнэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй, хуушарһан, ургаса багатай болохо сортын, тэрэ саанаа шанар муутай үрэһөөр тарилга хэгдэнэ бшуу. Энэ ушарһаа худөө ажахын ургамалнуудай ургаса бага байһан зандаа.

Имагтал нютаг нютагай газарай хүрьһэнэй шанар харалсажа, газарые элдүүрилхэ тусхай гурим тогтоогдоогүй байһан ушарһаа, мүн тариалангдаа эзэн бусаар хандаһанһаа боложо жэлһээ жэл ... нилээд ехэ газар ашаглалгаһаа хаягдана. Жэшээнь, һүүлэй жэлнүүдтэ гансахан Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта аяар 25 мянган гектар хахалагдадаг газар миин хаягдаа. Саашадаа иимэ ябадалые гаргахын аргагүй. Юуб гэхэдэ, партиин ЦК-гай февралиин Пленум иимэрхүү баримтануудые гүрэндэ харша хэрэг гэжэ тоолоод, эрид буруушаагаа ха юм.

Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэн тариалангаа зүбөөр, аша үрэ ехэтэйгөөр хубаарилжа, зохид севооборот баримталха, газарай элдүүрилгые эрид гуримшуулха болоно. Энэ талаар Баргажанай үйлэдбэриин управленидэ ехэ юумэ хэгдэжэ байнхай. Эгээн түрүүн тэдэнэр нютагайнгаа сортучастогуудай, түрүүшүүлэй, мэргэжэлтэдэй хэһэн туршалгануудые баримталжа, колхоз, совхоз бүхэндэ олон жэлһээ нэбтэрүүлэгдэхэ севооборотуудые тодорхойлжо, газар элдүүрилхэ, барилга хэхэ агротехникэ гуримшуулагдаа. Хабар, намартаа һалхинда үлеэгдэдэг Хүнтэйн талада газараа шабхагүй плугаар гүнзэгыгөөр хахалха гэжэ хэлсээ. Эдэ бүгэдэ управлениин агрономическа конференци дээрэ баталагдаһан.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриин эхилтэр тон богонихон саг үлөбэ. Энэ үедэ ажахы, бригада бүхэн байгша ондо, мүн ерэхэ жэлдэ баян ургаса абаха агротехникэ наринаар тодорхойлжо, тэрэнээ механизатор, поли дээрэ хүдэлхэ хүн бүхэндэ ойлгуулха ушартай.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриие эрхим шанартайгаар үнгэргэхын тула түбхын түрүүндэ газар элдүүрилдэг машинануудаа һайнаар бэлдэхэ болоно. Илангаяа сеялкэ, плугууд нарин нягтаар заһабарилагдаха ёһотой. Зүгөөр олохон ажахынуудта шалгалта хээд үзэхэдэ, эдэ машинануудай заһабарилгын шанар хангалтагүй байна. Бэлэн болоһон нэрэтэй сеялкэнүүдэй дискэнүүдые дарадаг пружинанууд заһагдаагүй, тааруулагдаагүй байшана. Энээнһээ боложо үрэһэн жэгдэ гүнзэгыдэ таригдахагүй бшуу. Мүн сеялкэнүүдэй дискэнүүд урдуураа ехэ забһартайгаар табигдашана. Энэ ушарта үрэһэн баһал муугаар таригдаха ха юм. Ушар иимэһээ колхоз, совхозуудай агрономууд газарай хүрьһэ элдүүрилдэг, тарилга хэдэг машинануудай хэр заһабарилагдаһаниие наринаар шалгажа, бүхы дутагдалнуудыень усадхуулха болоно.

Баян ургаса абаха хэрэгтэ үрэһэн шиидхэхы үүргэтэй байһаниинь элитэ. Тиигэбэшье үрэһэеэ тарилгын шанарта хүргэхэ, хуушарһан, муу сортын үрэһөөр һэлгэхэ хүдэлмэри республикын ажахынуудта баһал аали нобшоор ябуулагдана. Жэшээнь, Хориин үйлэдбэриин управлениин ажахынууд үрэһэнэйнгөө тарианай миил 65 процентыень сэбэрлээд байна. Теэд тэрэнь бүхыдөө тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байһаар. Үрэһэ хүрэнгэ мүн Зэдын, Түнхэнэй, Хяагтын управленинүүдэй колхоз, совхозуудта бэлэн болгогдоогүй, хүсэд сэбэрлэгдээгүй хэбтэһээр.

Ургаса хуряалгын дүүрэһэнһээ хойшо аяар дүрбэн һара үлүүтэй саг үнгэрбэ. Энэ болзорто үрэһэнэй тарияе тарилгын шанарта хүргэхэ арга боломжо ажахынуудта байгаагүй гэхэдэ, хэн үнэншэхэб. Имагтал ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, тэндэхи агрономуудай, бригадирнуудай энэ шухала хэрэгтэ анхарал табяагүй, тэдэнэй урдынхяараал муу шанартай үрэһөөр тарилга хэхэеэ һэдэжэ байһаниинь элирнэ. Үрэһэнэй шанарые шалгаха лабораториин хүдэлмэрилэгшэд колхоз, совхозуудай складуудаар, тоог дээгүүр ябажа, үрэһэнэй хэр сэбэрлэгдэжэ байһые хараха, шанарыень шалгахаяа үрэһэнэй тариа өөһэдөө абаха уялгатай. Мүн колхоз, совхозуудай партийно-гүрэнэй хиналтын бүлэгүүд болон постнууд үрэһэ хүрэнгын хэр бэлдэгдэжэ байһые шалгаха, тэрэниие тарилгын шанарта хүргэхэ хэмжээ абаха зэргэтэй. Дулаан болохолоор лэ үрэһэ нара, һалхинда гаргагдажа шанаржуулагдаха, хороор хородогдохо ушартай.

Тариалан һайнаар ашаглахын тула тэрэниие али бүхы аргаар уһалха шухала. Энэ талаар Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай эдэбхи үүсхэл һайшаалтай. Мухар-шэбэрэйхид энэ жэлдэ газараа һайнаар уһалжа, ургаса ехэтэй шэниисэ, кукуруза, саахарай свёкло, хартаабха, горох гэхэ мэтэ ургамалнуудые тэндээ тарижа, баян ургаса абаха зорилго урдаа табяа.

Үнэхөөр манай республикын колхоз, совхозууд тариалангаа уһалха айхабтар ехэ арга боломжотой байбашье, тэрэнээ һүүлэй жэлнүүдтэ орой хэрэглэхэеэ болишоһон байна. Энэ тон буруу. Илангаяа манай эндэхи ганданги уларилтай газарта тариалан, сабшалангаа аэзн ёһоор ундалуулжа шадабал, ургасаяа эрид дээшэлүүлхэ арга олдохо.

Зорилго юуб гэхэдэ, колхоз, совхоз бүхэн мухар-шэбэрэйхидэй социалис уялгатай танилсажа, уһалагдадаг газараа зүбөөр хэрэглэхэ тушаа яаралтай хэмжээ абаха болоно. Юуб гэхэдэ, мүнөө саг оройтожо байна. Гол горхон дээрэ хаалта боолто бариха гэбэл, тэрэниие эртээнһээ эхилхэ хэрэгтэй. Уһалагдадаг бүхы тариалан, сабшалангые тусхай звенонуудта даалгаха эрилтэ табигдана. Илангаяа газар уһалха мэргэжэлдэ хүнүүдые һургаха шухала.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриие агротехническэ эрхим болзорто үнгэргэхын, тарилгын урда тээ уһалагдадаг газараа бүхыдэнь ундалуулжа, үтэгжүүлжэ үрдихын тула бүхы тракторнуудаа бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха тушаа хэмжээ эртээнһээ абтаха зэргэтэй. Тусхайлбал, газар уһалалгые, сеялкэдэ үрэһэ хэлгые оньһожоруулха түхеэрэлгэнүүд бэлдэгдэхэ болоно.

Газар тариалангаа зүбөөр, һайнаар ашаглажа, энэ жэлдэ тариалангай гектар бүриһөө баян ургаса абаха гээшэ худөөгэй бүхы коммунистнуудай, комсомолшуудай, бүхы ажалшадай дайшалхы зорилго мүн.

Улаан-Үдын аэропортдо болоһон угтамжа

Уржадар Улаан-Үдымнай аэропортын буудалай талмай дээрэ мүнгэн сагаан далинуудаа ялалзуулһаар асари томо «АН-10» самолёдой залагдан хүрэжэ ерэхэдэ, олон тоото угтагшад тэндэ сугларанхай, урин дулаанаар энеэбхилэлдэн, бууха айлшадаа хүлеэнэ. Айлшаднайшье самолёт сооһоо амаршалгын халуун мэндэтэй гаража ерэбэ даа. Хани халуун гар барилсаан, тэбэрилдээншье болоно. Заримаиинь хуушанай танил янзаар ажал хэрэг тухайгаа ярилдажашье эхилнэ.

Энэ хадаа манай республикын ниислэл хотодо үнгэргэгдэхэ РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл заседанида хабаадаха хүндэтэ айлшаднай бшуу. Тэдэнэй дунда хуушанайнгаа танилые, РСФСР-эй композиторнуудай холбооной секретарь В. Г. Фере, мүн тус холбооной секретарьнар С. А. Баласанян, А. А. Холодилин, Нестерев, РСФСР-эй композиторнуудай правлениин гэшүүн А. Г. Флярковский, композитор Л. И. Израйлевич гэгшэдые харанабди.

Хүндэтэ айлшадаа КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь Л. Я. Пахосоев, Буряадай композиторнуудай холбооной секретарь Б. Б. Ямпилов, Буряадай АССР-эй культурын министр Д. З. Жалсараев, бусад угтаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): композиторнууд **С. А. Баласанян, В. Г. Фере, А. Г. Флярковский, Л. И. Израйлевич, Б. Б. Ямпилов, А. А. Холодилин,** республикын культурын министр **Д. З. Жалсараев** гэгшэд Улаан-Үдын аэропорт дээрэ.

С. Доржиевай фото.

ХИМИ ХҮГЖӨӨЛГЭДЭ

Тимлюгэй цементно-шиферэй завод 1963 ониие амжалтатайгаар түгэсхэжэ, түсэбһөө гадуур ехэ продукци бүтээһэн байна. Долоон жэлэй дүрбэн жэлэй туршада тус заводойхид 77 мянган тонно цемент, 5,5 миллион шиферэй плиткэ түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилһэн юм. Эдэнэр нёдондо 15,4 мянган тонно цемент, 1,6 миллион шиферэй плиткэ бүтээгээ.

Энэ жэлдэ заводой урда бүри ехэ зорилго табигданхай. Цемент, шифер үйлэдбэрилгые, известняк малтан абалгые горитой дээшэлүүлхээр хараалба.

Хими хүгжөөлгэдэ хабаадалсаха гэжэ зоригжоһон тус заводойхид түсэбһөө гадуур оруулһан олзо доходойнгоо 10 мянган түхэригые химическэ промышленностиин предприятинуудые бариха хэрэгтэ зорюулха гэжэ шиидэбэ.

Ж. Гомбоев.

Механизаторнууд урмашуулагдаба

Һаяхан Улаан-Үдын управлениин Эрхирэгэй совхозой механизаторнуудай суглаан боложо, ажалайнь дүн согсологдобо. 1963 ондо олон механизаторнууд трактор, машинаяа бүтээсэтэйгээр ашаглаа.

Хоёрдохи отделениин механизатор Владимир Батуев «МТЗ-5» трактораар жэл соо 650 гектар зөөлэн хахалалга хэжэ, ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө ВДНХ ошохо путёвкоор шагнагдаа. Механизаторнууд Иван Мясников, Дондок Даржеев гэгшэд совхозойнгоо дирекци, парткомой зүгһөө мүнгэн шанда хүртэбэ.

А. Баендуев.

„Зөөлэн алтанай“ нютагта

Үргэн Буряад оронoймнай үдхэн ой модотой, үзэсхэлэн гоё газарта байра байдалаа түхеэрһэн Забайкалиин ангай совхозой хүдэлмэришэд ажахыдаа бүри олон, һайн шанартай ангай арһа абажа, гүрэндэ тушаахын тула ехэхэн үүсхэл, оролдолго гаргажа байдаг.

Совхозой байгуулагдаһан сагһаа хойшо халтар хара, сагаан үнэгэд, олоороо үдэжэ эхилһэн норко тэжээгдэдэг болонхой. Жэл бүхэндэ «зөөлэн алта» гүрэндөө тушаадаг тус ажахын хүдэлмэришэд байгша оной февралиин 10-да түсэбөө дүүргэбэ. Гүрэндэ 1,6 миллион түхэригэй ангай арһа тушааха байһан аад, тэрэнээ 1.75 миллион түхэригэй болгоо, тэрэ тоодо 1,33 миллион түхэригэй норкын, 420 мянган түхэригэй халтар хара үнэгэнэй арһа тушаагаа.

Эдэнэр ангайнгаа тоо олошоруулха долоон жэлэйнгээ түсэбые аяар 1963 оной январиин 1-лэ дүүргээ.

КОММУНИС АЖАЛАЙ КОЛХОЗ гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй болохын түлөө Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Байкал» колхоз республика доторoo түрүүлэн мүрысөөндэ орожо, социалис шэнэ уялгануудые абаба. Энээн тухай манай газетын мүнөөдэрэй номерой 2-дохи нюурта уншахыетнай уринабди.

САЯАНАЙ ХОРМОЙҺОО МҮРЭН ХҮРЭТЭР

Композиторнуудай секретариадай нүүдэл зүблөөн нээгдэбэ

РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл зүблөөн үсэгэлдэр үдэшэ гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театр соо нээгдэбэ. Заседаниие Федерацимнай композиторнуудай холбооной секретарь **В. Г. Фере** нээгээ.

Секретариадай нүүдэл зүблөөндэ хабаадагшадые, хүндэтэ айлшадаа Буряадай обкомой секретарь **А. У. Модогоев** амаршалаа.

Удаань Эрхүүгэй филармониин, Буряадай Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай нэгэдэмэл симфоническа оркестр Игорь Соколовой ударидалга доро Д. Шостаковичой «Баяр ёһололой увертюра», мүн буряад композиторнуудай симфоническа зохёолнуудые гүйсэдхөө.

Мүрысөөндэ илагшадта —Улаан туг

Ой модоной, модо болбосоруулха промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай областной комитедэй президиум, «Забайкаллес» комбинат модо бэлэдхэлэй пунктнууд, мастерска участогуудай хоорондохи социалис мүрысөөнэй январь һарын дүн гаргаба.

Хандагатайн леспромхозой Сангоной пунктын коллектив январиин түсэбһөө гадуур 1500 кубометр модо бэлэдхэжэ, түрүү һуури эзэлбэ. Тэдэнэр дамжуулгын Улаан туг, нэгэ мянган түхэригэй шан абаа.

Баргажанай леспромхозой Лебяжий пунктынхид хоёрдохи, Итанцын леспромхозой Бурля гэжэ пунктын хүдэлмэришэд гурбадахи мүнгэн шанда хүртэлсөө.

Долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түрүүшын һараһаа эршэмтэй шангаар ажаллажа байһан мастер Шигинэй даадаг участок (Хандагатайн леспромхоз) мастерска участогуудай дундаһаа шалгаржа, нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Тус пунктынхид модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ январиингаа даабари 140 процент дүүргээд, түсэбһөө гадуур 3000 кубометр модо бэлэдхэһэн байна. Хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсэ даабаряар хараалагдаһан 217 кубометрэй орондо 275 кубометртэ хүргэгдэнхэй. Түрүү һуури эзэлһэн коллективтэ дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи мүнгэн шан барюулагдаа.

Хандагатайн леспромхозой мастер Наумовай, Итанцын леспромхозой мастер Карягинай участогууд хоёрдохи мүнгэн шангаар шагнагдаа. Хандагатайн леспромхозой мастер Ярославцевай, Итанцын леспромхозой мастер Пулькинай участогууд гурбадахи һуури эзэлбэ.

Н. Тюрнев.

РСФСР-эй Верховно Совэдэй Президиумдэ

МОСКВА. (ТАСС). Ажалшадай депутадуудай нютагай Совэдүүдэй ...һэн жэлдэ хэһэн хүдэлмэри ...ай асуудалые РСФСР-эй Верховно Совэдэй Президиум зүбшэн хэлсэбэ.

Россин Федерациин нютагай Совэдүүд Совэдүүдэй саг үргэлжын комиссида анхаралаа ехээр хандуулдаг болоо гэжэ тэмдэглэгдээ. ... комиссинууд 1.400 мянган ...үдые хабаадуулдаг юм. Юһэдэ... зарлалай нэгэдэхи сессиин болоһоо хойшо үнгэрһэн саг соо ажа...лай талаар арад зониие хан... саг үргэлжын комиссинуудай ... 2 дахин шахуу олон болоо.

Нютагай Совэдүүд олониитэдэ ...лэн, ажалаа эмхидхэдэг болоо. Мүнөө үедэ гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ олониитын уялга дүүргэн ... хүн түрүүлэгшээр, 23 мянга шаху хүн түрүүлэгшын орлогшоор ...на. Гүйсэдкомуудта 6.200 гаран штатнабэшэ таһагууд эмхидхэнхэй. Эндэнь 68 мянга гаран ... үүрхитэйгээр хабаадалсадаг. Гүйсэдкомуудай арад зонойнгоо ... тоосохо гээшэ шухала удхатай ...э ябуулга болоно. Краснодарай хизаарта, Белгородой, Владимирска, Вологодско, Курганска, Ленинградай, Мурманска, Новгородск, Ростовой областьнуудта, Башкирай, Бурядин, Марийска, Удмуртска, Чечено-Ингушска, Чувашай, автономито республикануудта, Ленинградта, мүн Москвагай худөөгэй болон Тамбовой промышленна зононуудта иимэ тоосоонууд олоор үнгэргэгдэдэг.

Гэхэ зуура, зарим хизаарнуудта, областьнуудта ба автономито республикануудта үнгэрһэн жэлдэ нютагай Совэдүүдэй сессинүүд хаһа саг соогоо зарлагдадаггүй байгаа. Депутадууд һунгагшадайнгаа урда, гүйсэдкомууд Совэдүүдэй ба арад зоной урда үсөөнөөр тоосодог гэжэ РСФСР-эй Верховно Совэдэй Президиум тэмдэглээ.

Алтайн хизаарай, Архангельска, Брянска, Ивановска, Новосибирскэ, Пермскэ областьнуудай, Мордвагай ба Татарай АССР-эй олонхи Совэдүүдэй гүйсэдкомууд нёдондо жэлдэ зарлагдаха ёһотой сессинүүдые үнгэргөөгүй байна.

Хабаровска хизаарта, Архангельска, Вологодско, Курганска, Ульяновска областьнуудта, Дагестанай, Хальмагай ба Тувагай АССР-тэ нютагай Совэдүүдэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэридэ эдэбхитэдые хабаадуулха хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулаагүй гэжэ РСФСР-эй Верховно Совэдэй Президиум тэмдэглээ.

Нютагай Совэдүүдэй хүдэлмэридэ ушардаг дутуу дундануудые усадхаха хэмжээ ябуулгануудые хараалһан тогтоол РСФСР-эй Верховно Совэдэй Президиум баталан абаа. Ажахын болон культурна талаар хүдэлмэридэнь Совэдүүдэй үүргые саашадань ехэ болгохо, ажаһуудалай талаар арад зоной эрилтые хангалтые улам һайжаруулха хэрэгтэ, коммунис ёһоор ажалшадые хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта гол анхарал хандуулагдаха ёһотой гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

Сессинүүдэй хаһа саг соогоо зарлагдажа байхые, Гүйсэдкомуудай тэрэниие һунгаһан Совэдүүдэй болон арад зоной урда, депутадуудай һунгагшадайнгаа урда тоосожо байхыень шанга хиналта доро абаха гэжэ автономито республикануудай Верховно Совэдүүдэй Президиумүүдтэ, хизаарнуудай, областьнуудай Совэдүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ дурадхагдаа.

Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэдэнь, олониитэ эдэбхитэдые олоорнь хабаадуулха хэрэгтэ, штатнабэшэ таһагуудай, управленинүүдэй болон инспекцинүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые согсолжо, ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэ саг үргэлжын комиссинуудта гүйсэдкомууд тон ехэ туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

КОММУНИС АЖАЛАЙ, КОММУНИС БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Байкал» колхоз коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй ажахы болохын түлөө мүрысөөндэ оро[лсоно]

ХҮЖЭ ОЙ модоор үргэлжэдөө хушагдаһан орьёл-сорьёл Саяан уула. Энэл Саяанай һарьдагуудай хормойдо хаяа хадхан, Байгалай үмэнэхи эгээл үндэр газарта һуурижаһан Утаата нютаг оршодог. Тосхон дээгүүр хүхэ утаан бага униартан тунана. Энээхэн ушарһаа уламжалан, магад, тус нютаг нэрэ абажашье болоһон байгаа. Шэмэрүүн хүйтэн аад, саһа багатай үбэл, зундаашье эндэхи байгаалиин уларил тогтууригүй, гэнтэ эрид хубилжа, хүйтэрдэг, дарагар сагаан хюруушье зунай тэгэндэ унахадаа убайлхагүй. Юрэдөө, хубилгаатайл юм энэ нютагай сагай уларил.

Теэд «Байкал» колхозой ажалшад энэ уларилда дадашанхай, тэрэ ушар тэдэниие огто гайхуулдаггүйшьегүй юм. Онсо өөрсэ байгаалиин шэмэрүүн уларилые өөһэдынгөө эршэтэ ажалаар диилэн дабажа, ажал хүдэлмэридөө, нютагаа шэнэдхэн хубилгажа байһан тэмсэлдээ эндэхид ехэ амжалтануудые туйлажа байдаг.

Эндэхи колхознигууд урдаа һилээд ехэ зорилгонуудые табинхай. Тэдэнэр гансахан артелиингээ экономикые бэхижүүлхын, үйлэдбэриингөө үрэ дүнгые һайжаруулхын хойноһоо һаналаа табяад ябадаг улад бэшэ. Харин шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ гэһэн ерээдүй сагай асари ехэ зорилгые шиидхэхээр эдэнэр эрид шууд эрмэлзэнхэй. Тэдэнэй һанал бодол хадаа коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй колхоз болохын түлөө мүрысөөндэ оролсохо гэһэн һайн һайхан эрмэлзэлээр ээлэгдэнхэй. Һаяхан үнгэрһэн колхозойнгоо тоосоото хамтын суглаан дээрэ эндэхи үргэн олон колхознигууд нэгэн һаналтайгаар энэ ехэ тэмсэлдэ ороно гэһэн шиидхэбэри баталан абаба.

Тэрэ суглаан тухай доро бэшэгдэбэ.

ДЭБЖЭЛГЫН БАТА АЛХАМУУД

СУГЛААН баяр баясхалангай оршон байдалда эхилбэ. Ушарынь «Байкал» колхоз январь һарын дүнгөөр Зэдынгээ үйлэдбэриин управлени дотор һү абалгаар, гүрэндэ худалдалгаар нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Зэдын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр С. Ф. Поповой колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Д. Д. Бабалаевта дамжуулгын Улаан туг барюулхадань, колхознигууд нэрьемэ альга ташалгаар баясхалангаа мэдүүлбэ.

Абтаһан Улаан туг—колхознигуудай ажалай үшөө нэгэ шэнэ амжалтын гэршэнь мүн болоно. Гараад байһан жэлые эндэхид һайнаар эхилбэ. Һү һаалгаяа январь һарада нёдондонойхиһоо 79 процентээр дээшэлүүлбэ. Мал шахан таргалуулдаг гүүртэнүүдэйшье ажал хэрэг һайн үрэ дүнтэй.

Энээгээрээ һанаагаа амарһан янза бүри нэгэнэйшье шарайда үзэгдэнэгүй. Түрүүлэгшын хэһэн тоосоото элидхэл соо үгүүлэгдэһэн колхозой ажахын ургалтые, үйлэдбэриин туйлалтануудые харуулһан тоо баримтануудые шагнахада урматай, хүн бүхэниие баясуулна.

Үнгэрһэн жэлдэ тус колхоз һү абалга болон гүрэндэ худалдалгаяа нилээдгүй ехээр дээшэлүүлжэ шадаа, мяха абаха, худалдаха түсэбтэ даабари үлүүлэн дүүргэдээ. Гүрэндэ тушаагдаһан эбэртэ бодо малай шэгнүүр түрүүшынхеэ 250 килограммһаа дээшээ гараһан жэшээтэй.

Колхозой олзо доходшье ургажал байна. Хэрбээ 1953 онойхитой тэрэниие сасуулха болоо һаа, таба дахин эбхэһэн байна. 1963 ондо мүнгэн олзо доходынь 278 мянган түхэриг болоо. Байгша ондо олзоёо 310 мянган түхэригтэ хүргэхөөр хараална. Колхозой үндэһэн зөөришье жэлһээ жэлдэ ургажа байдаг. Тэрэнэйнь хэмжээн энэ жэлэй эхиндэ 656,4 мянган түхэриг болоһон. Харин 10 жэлэй саада тээ ойройдоол 78,5 мянган түхэриг байһан шуу.

Колхозой ниитын баялигай хүгжэлтэ хадаа колхознигуудай хэһэн ажалай түлөөһые дээшэлүүлжэ үгэнэ. Хэрбээ 1953 ондо колхознигой хүдэлһэн ажалай нэгэ үдэртэ 86 мүнгэн хүртэһэн байгаа һаа, 1963 ондо тэрэнэйнь хүртэсэ 1 түхэриг 95 мүнгэн болоһон зэргэтэй. 1964 ондо ажалай нэгэ үдэрэй түлөөһэндэ 2 түхэриг 01 мүнгэ хубаахаар түсэблэнэ.

Артелиин гэшүүд эдэ амжалтанууд тухайгаа омогорхон хөөрэнэд. Теэд КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй табиһан эрилтэнүүдтэй зэргэлүүлээд байхада, эдэ хараа түсэбүүднай дүүрэн харюусажа шадана гээшэ гү гэһэн асуудал эдэнэр нэгэн доро табина. Үгы бэд даа. Зүгөөр үйлэдбэреэ саашадань хүгжөөхэ арга боломжо эндэ барагдашагүй. Ушар имэһээ колхозой түрүүлэгшын элидхэл доторшье, үгэ хэлэһэн нүхэдэйшье үгэнүүд соо үшөөл ехэ юумэн хэгдээгүй байна, урдамнай шэнэ, бүри орёо асуудалнууд угтана гэһэн һанал бодол элирүүлэгдэнэ.

„БАЙКАЛ» колхоз имагтал мал ажал эрхилдэг ажахы. Тарялангынь ойройдоол 317 гектар юм. Тэндээ гансал зелёнко, силослэгдэхэ ургамалнуудые таридаг шуу.

Энэ ушар ажахыгаа ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ хэрэгтэнь һаад тойбо ушаруулжа болохогүй гү? «Үгы» гэһэн харюу үгтэнэ. Тус колхоз мал ажалаа саашадань хүгжөөхэ, адууһа малаа улам үсхэбэрилхэ, ашаг шэмыень бүри дээшэлүүлхэ замаар урагшаа дабшаха аргатай. Зүгөөр мал ажалаа хүгжөөхэ зуураа, газар тухайгаа огто мартаха ёһогүй байһанаа мэдүүлнэд. Хадалиг аад, байгаалиин шэмэрүүн уларилтай оршондо байдаг колхозой гол зүйлынь, саашадаа дабшаха аргань имагтал эдлүүриин газарай үрэжэлһөө болохо.

Ажахыгаа ашаг ехэтэйгээр эрхилэлгэ колхозой гэшүүдэй газараа хайшан гэжэ эдлэһэнһээ дулдыдаха ха юм. Энэл асуудал үгэ хэлэгшэ бүхэнэй сэдьхэл бодол эзэлһэн байна.

Утаата болон Далахайн газарай үрэжэлые дээшэлүүлжэ шадамаар. Гэбэшье 1963 ондо эдлүүриингээ газарые бүхы хүсэн соонь ашаглажа бираагүй. Эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэнһөө 29 центнер мяхан, 58 центнер һүн абтаһан, мүнгэ дээрэ харуулбал, 100 гектар газарынь 2928 түхэригэй продукци үгэһэн зэргэтэй. Энэмнай багал гээшэ. Энээнһээ уламжалан, продукциин өөрынь үнэ сэнгшье үлүүсэ ехэ. Центнер һү абалгада 12 түхэриг, абтаһан центнер үхэрэй мяханда 50 түхэриг, хонинной мяханда 66 түхэриг гаргашалагдаһан болоно.

1964 ондо мяха абалгаар түрүүшын шата бэелүүлхээр колхознигууд бэеэ зэһэбэ. Байгша ондо тарялангай 100 гектар бүхэнһөө 77,1 центнер, эдлүүриин бусад газарай 100 гектар бүриһөөнь 16,1 центнер мяха абахаар шиидэбэ. Энэ жэлдэ эбэртэ бодо малай, хонидой, адуу моридой тоо толгой нилээд олошорхо байна.

Энэ зорилго бэелүүлмээр гү? Арга боломжонууд бии. Һүүлэй үедэ эндэхид сабшалангаа һайжаруулха гэжэ оролдоогүй байгаа. Тэрээнһээ боложо гектар бүриһөө 7—8 центнер үбһэ сабшажа абана.

Энэ асуудал тушаа гүүртые даагша нүхэр И. Сыренов иигэжэ хэлээ һэн:

— Наг шэбхэмнай жэл бүри хиидэ хосорно. Шэбхэмнай манай эндэхи эгээл шухаг үтэгжүүлгэ ха юм. Силослэгдэхээр таригдаһан ургамалнуудай, зелёнкын ургасые һайн гэхын аргагүй. Сабшаламнайшье багаар үбһэ үгэнэ. Ушар имэһээ бидэнэр наг шэбхэеэ дууһан хэрэглэхэ асуудал тушаа анхаралаа нэн түрүүлэн хандуулха уялгатайбди.

Нүхэр Сыреновэй хэлэһэн үгые нүхэд Р. Гончиков, Х. Дашиев болон бусад тон зүб дээрэ тоолоо.

— Малай байра шадархи зарим газарые хахалжа, тарилга хэхэ аргатайбди. Тиигээ һаа, гектар газарһаа ехэ хэмжээнэй тэжээлэй единицэ хуряажа абаха, колхозойнгоо ниитын малда эдюулхэ тэжээлээ улам арьбадхаха байнабди,—гэжэ ветпунктые даагша нүхэр Д. Цыденжапов хэлэбэ.

Зарим колхознигуудай ниитынгээ зөөридэ харюусалгагүйгөөр, һаланаар хандадаг ушар тухай 1-дэхи комплексно бригадые даагша нүхэр Д. Янжинов тэмдэглэбэ.

— Сабшалан, тарялан дээрэ ургаа болоһон юумэеэ дууһан суглуулжа абаха гэжэ ёһоор оролдоногүйбди. Сабшаһан, хадаһан газараа харагшагүйбди даа. Эндэ тэндэ һолоомоной гү даа, али ногооной ургаатаяа һуухань али олон газарта дайралдадаг гээшэ.

Хэһэн хүдэлмэриингөө шанар һайжаруулхын тулада шангаар тэмсэхэ гэһэн шиидхэбэри хамтын суглаан абаа. Мал ажалдахи дутагдалнуудые усадхаха, байдалыень һайжаруулха талаар шэнэ түсэб хараалагдаба. Тиихэдээ малайнгаа үүлтэр һайжаруулгада, 100 эхэ мал бүхэндэ олон толгой түл абадаг, химиин эди шэди үргэнөөр хэрэглэдэг болохо хэрэгтэ колхознигууд гол анхаралаа хандуулба.

ЭДЭ БҮГЭДЭ хадаа ажахыгаа ашаг үрэтэйгөөр эрхилдэг болохо хэрэгтэ зорюулагдана. Ганса энэшье бэшэ. Хүн бүхэн ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр хандаха, һайнаар, эзэн ёһоор ажаллаха, һайн үрэ дүн туйлахада аша туһатай түрүү онол арга, дүй дүршэл мал ажал дээрэ нэбтэрүүлхын хойноһоо эрмэлзэхэ уялгатай.

Гүүртэнүүд хэрэгтэй соогоо аарсаар хангагданхай, искусственна һүн хэгдэдэг болоо, үбһэнэй талха хэрэглэнэ, үбэлэй үедэ малай адуулган һайнаар эмхидхэгдэнэ. Эдэ бүгэдын ашаар һайн үрэ дүн туйлагдана. Түрүү гүүртэнүүд үбэлжэлгые нэгэшье гарзагүйгөөр үнгэргэжэ байна. Мал гарзалуулангүй ондо оруулха гээшэмнай баһал нэгэ тон лэ магтамаар хэрэг ха юм даа.

КОММУНИСТНУУД УДАРИДАНА

БОЛОЖО БАЙГАА суглаан хадаа колхозой хамтын ехэ хуралдаан байһан тулададаа, тэндэ партийна организациин хүдэлмэри тухай ямаршье үгэ хүүр гараагүй һааб даа. Гэбэшье тэрэнэй ударидахы үүргэнь эли тодоор харагдажа байгаа бэлэй. Малай үбэлжэлгын үедэ адууһа малаа бүрин бүтэнөөр, тарган тобироор ондо оруулхын түлөө малшадай дунда социалис мүрысөөнэй аша үрэтэйгөөр дэлгэрһэн тухай суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ. Энэ мүрысөөнэй эхи табигшань Хойто-Байсын гүүртые даагша коммунист Жугдур Цыденов юм. Тэрэнэйл эдэбхи үүсхэлээр үйрүүлһэн үбһэ аарса, бозотой холижо, мал тэжээхэ түрүү арга колхоздо үргэлжэдөө нэбтэрүүлэгдээ.

Һаалишадай дунда залуу коммунист басаган Полина Жугдурова үльгэр жэшээ харуулна. Партиин гэшүүндэ кандидат Бато-Цырен Будаев механизаторнуудай дунда суурханхай.

Колхозой партийна организациие багахан гэхын аргагүй, 47 хүнһөө бүридэнэ. Тэдэнэй олонхинь ажахын гол һалбаринууд дээрэ хүдэлнэ. 19 хүн малшан, 8 хүн полевой хүдэлмэридэ ажаллана. Гурбаниинь бригадирнууд. Коммунистнууд ходоодоо, хаанашье ажаллажа байг, бусадтаа үльгэр жэшээ харуулна. Имэһээл партийна организаци үргэн ажалшадтаа хүндэтэй юм. Тэрээнтэй тэдэнэр ходоодоо зүбшэдэг, һанал бодолоо хубаалдадаг гээшэ.

Партийна организациин олондоо хүндэтэй болоһые нэгэ имэ баримта гэршэлнэ. Гурбан жэлэй саада тээ түс организаци 27 гэшүүдтэй һэн. Харин энэ үе соо 20 хүн партиин зэргэдэ абтаа бшуу.

Партийна организаци хадаа колхозой ажал ябуулгые саг үргэлжын хиналта доро абан хүтэлбэрилжэ байдаг. Түрүүшүүлэй дүй дүршэл согсолжо, үргэн олоной хэрэг болгохо, шэнэ онол аргануудые фермэ, гүүртэнүүдтэ нэбтэрүүлхын хойноһоо ходоодоо тэмсэдэг.

Һүүлэй үедэ колхозой коммунистнуудай үүсхэлээр малай үүлтэр һайжаруулха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Хальмагай үүлтэрэй буханууд ажахыда асарагданхай, нютагай үүлтэрэй үнеэдтэ тэдэ табигдана.

Һү абалга, мал адуулга болон шахан таргалуулга, колхознигуудай ажалай түлөөһэ гуримшуулга болон бусад шухала асуудалнуудай шиидхэлгэдэ партийна организаци хабаадажал, анхаралаа хандуулжал байдаг. Тэрэшэлэн хүнүүдые хүмүүжүүлхэ, хүнүүдэй энхэ тэниглэн ажаһууха хэрэг тушаа оролдодог юм.

Колхозой малай олонхи гүүртэнүүд түб нютагһаа холуур, тон таруугаар, хэдэн шэлын саана, хада уулын хүндын эхеэр байрладаг юм. Тэндэ хүдэлдэг малшадай, илангаяа зундаа нютагаа, түб һууриндаа хүрэжэ ерэхэ гээшэ тон бэрхэтэй хэрэг. Олонхи гүүртэнүүдтэ хазаар морёор ошохоһоо бэшэ ямаршье аргагүй.

— Теэд бидэ нютагайнгаа ажабайдалһаа таһаршанхай шэнги һуудаггүйбди. Бидэ бүгэдэ газетэ, журналнуудые, ном һудар саг соогоо уншаха аргатайбди. Гүүртэ бүхэндэ радиоприёмник тодхогдонхой. Агитаторнууд байд-байд гээд лэ айлшалжа байдаг,—гэжэ тэндэхи малшад мэдүүлдэг.

АГИТАТОРНУУД — партийна организациин үнэн сэхэ туһамаршад, хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр ябуулжа байдаг эдэбхитэд гээшэ. Тэдэнэр орон дотор гү, али колхоздо болоһон шэнэ шэнэ һонинуудые, партийна суглаанай шиидхэбэринүүдэй гол удхые холын малшадта хөөрэжэ, ойлгуулжа үгэдэг. Гадна ажахыдаа хабаатай хэгдэжэ байгаа хүдэлмэриин ябасые хэр зэргээр бүтээжэ байһые, мүн зүбшэн хэлсэхэ хэрэг эмхидхэдэг.

Нютагай ажалшадай соёл болбосоролой, ниитэ эрдэм һуралсалай хэмжээн үдэрһөө үдэртэ дээшэлжэ байна. Энэ таладашье партийна организациин аша габьяа мүн лэ ехэ гээд тэмдэглэе.

Тус колхоздо газетэ, журнал абадаггүй нэгэшье айл байхагүй. Хүдэлмэриин наһанай хүн толгой тоолон ямар нэгэн һуралсалда хабаадажа, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байдаг шуу. Эндэ агрохимическэ һуралсалай кружок эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ тарян ажалай бригадын гэшүүд, механизаторнууд һурана. Тэрэ һуралсалые Санагын дунда һургуулиин биологиин багша нүхэр Е. З. Янгутов хүтэлбэрилнэ. Найман хүн механизаторнууд болохоор кружогто һурадаг юм. Тус кружогые партиин гэшүүндэ кандидат, тракторист нүхэр Б-Ц. Будаев даанхай.

Хоёр бүлэг малшад зоотехниин доодо шатын һуралсалда эдэбхитэйгээр һуража байнхай. 23 хүн партийна һуралсалай кружогто ябанад.

Партийна организациин улад зоной дунда хүдэлмэри ябуулхадань партийна бүлэгүүд ёһотойл түшэг тулгууринь болодог. Имэ хоёр бүлэг тус организацида байгуулагданхай. Тэдэнэй нэгые гүүртые даагша нүхэр Цыденов толгойлно. Тэрэ бүлэг Тодхолто гэжэ газартахи хэдэн гүүртэнүүд дээрэ хүдэлдэг малшад-коммунистнууд болон комсомолшуудһаа бүридэнэ. Нүгөөдэ бүлэгынь хоёрдохи комплексно бригадада хүдэлнэ. Тэрэниие сомсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр Б. Ш. Гармаев хүтэлбэрилнэ.

Партбюро эдэ бүлэгүүдээр дамжуулан, партийна суглаануудай абаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлдэг. Партийна бүлэгүүд ажахы ябуулгада шударгыгаар хабаадалсадаг, суглаанууд дээрэ ажал хүдэлмэриин ябасада, жаяг заршам һайжаруулгада хабаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэдэг.

Колхозой гэшүүд нэгэн һаналаар мэдүүлнэ:

Д. Ж. ЯНЖИНОВ— бригадир

— Имэ харюусалгатай тэмсэлдэ колхозоороо оролсохо гэжэ байхадаа, өөһэдынгөө доторхи дутуу дутагдалнуудые һайса элирхэйлхэ, эрид шууд шүүмжэлхэ ёһотойбди. Сэхынь хэлэхэдэ, манай дунда ажалай заршам сахидаггүй, архи уудаг үсөөхэн нүхэд бии гээшэ. Нэрыеньшье дурдаад яахаб. Саашадаал тэдэнэр энээхэн һалгай ябадалдаа эсэс табиха уялгатай.

В. ДАРИЖАПОВА— комсорг

— Нүхэд залуушуул, комсомолшууд! Колхозоороо коммунис ажалай нэрэтэй ажахы болохын түлөө тэмсэхэ гэһэн ехэ хөөрэлдөөн боложо байна. Бидэ бүгэдөөрөө ажал хүдэлмэри дээрэ абьяас ехэтэйгээр хүдэлэебди, эрдэм бэлигээ улам дээшэлүүлхые оролдохобди. Манай үргэн залуушуул энэ ехэ мүрысөөндэ колхозойнгоо илажа гарахын тула хүсэ шадалаа, оюун бэлигээ гамнахагүй.

Р. Ш. ГОНЧИКОВ— үхэршэн

—Коммунис ажалай нэрэтэй колхоз болохын түлөө тэмсэхэ гэһэн гайхамшагта хүдэлөөндэ орохо гэжэ хөөрэлдэжэ байһамнай ехэл һайн хэрэг гээшэ. Тиигээдшье муугаар хүдэлнэ бэшэ ха юмбибди даа. Һүүлэй жэлнүүдтэ урагшаа нилээд дабшаабди. Бултадаа үнэн сэхээр, габшагайгаар хүдэлөө. Тодхолтын малшадай үмэнэһөө би нүхэр Шагдуровай даадаг малшадые мүрысөөндэ уринаб.

Ж. У. ЦЫДЕНОВ— гүүртые даагша

— Мүнөөшье манай дунда ажалдаа коммунис ёһоор хандадаг нүхэд нилээд олон гээшэ. Һаалишад, үхэршэд, тугалшадые абаад үзыт. Һү һааха түсэбөө, тугал түлжүүлхэ хараагаа эршэмтэйгээр дүүргэһэн малшадай алдар нэрые олоор дурдажа боломоор. Нүхэд, энэ жэлэйнгээ дүн гаргаха хойто тоосоото суглаан дээрэ коммунис ажалай колхозой хүндэтэ нэрэдэ хүртэжэ үзэхөөр хүдэлэе. Арга шадал бии ха юм.

КОММУНИС АЖАЛАЙ ИЛАЛТЫН ТҮЛӨӨ

КОЛХОЗОЙ туйлаһан амжалтанууд—нэн түрүүлэн ажахын түрүүшүүлэй, эдэбхи үүсхэлтэ хүнүүдэй аша габьяа мүн гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна. Колхозой түрүүшүүл, жэшээнь, һаалишад Д. Шагдурова, Б. Жалсанова, адуушад Б. Дампилов, Ц. Гармаев, үхэршэд А. Жалсараева, Ш. Бодеев, Н. Позднакова болон бусад. Эдэ нүхэдэй хэжэ бүтээжэ байһан ажал хүдэлмэриин үрэ дүн, тэдэнэй һайн һайхан абари зан хадаа коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншалай хуулитай бүри мүнөөнһөө зохин тааралдана бшуу.

Сада Лудупович Мижитдоржиев гуша гаран жэлдэ үхэр адуулаа юм. Жара наһаяа хүрэхэдэнь колхознигууд тэрэниие баяр баясхалангай оршон байдалда пенсидэ үдэшэхэдөө: «Ши һайнаар хүдэлөөш, амаран жаргажа һуугыш даа» гэжэ тэрэниие юрөөгөөд һэн. Тиигээд яһала һайн пенсишье олгоһон бэлэй.

Харин нэгэ хэдэн үдэрэй үнгэрөөд байхада, Сада Лудупович түрүүлэгшын кабинедэй богоһо алхан сасуу:

— Ажалгүй һууха аргамнигүй. Һөөргэмни гүүртэдэ эльгээгты,—гээ һэн.

Мүнөө С. Л. Мижитдоржиев гүүртэдөө бусанхай, үнеэхил малаа адуулһан зангаараа. Тэрэ үбгэн ажал хүдэлмэридөө үнэн зүрхэнһөө хандажа, залуу малшадта жэшээ харуулан, тэдэндэ заабарилан туһалалсажа ябадаг.

«Ажалгүй һууха аргамнигүй»... гэһэн эдэ үгэнүүд хадаа ажал гээшэ хүн бүхэнэй зайлашагүй, шухалын шухала эрилтэнь мүн байһые гэршэлжэ үгэнэ ха юм.

Суглаан дээрэ залуу малшан нүхэр Ендоновой нэрэ нэгэнтэ бэшэ дурдагдаа. Тэрэ хадаа Армиин албанһаа бусажа ерэһээр лэ колхоздоо хүдэлжэ эхилээ. Тиигээд һамгантаяа залуу малай гүүртэ даажа абаһан юм. Тэрэ гэһээр гурбан жэл болоо, гурбан жэлдэ нэгэшье толгой мал гарзалуулаагүй, һайн дүн туйлажа ябана. Малынь үбэл зунгүй таргалжал, түргөөр түлжэжэл байдаг.

Сада Лудупович Мижитдоржиев, Ширап Ёндонов шэнгеэр хүдэлдэг хүнүүд энэ колхоздо олон. Тиигэбэшье бүхы колхознигууд бултадаа имэнүүд бэшэ. Тиимэһээ бултандаа ажал хүдэлмэри дээрээ ашаг үрэ ехэтэй дүн туйлахын тулада эрмэлзэхэ нангин уялгатай болоно. Энэ хадаа коммунизмын илалтада үнэн сэхэ байһаниие гэршэлжэ үгэхэ дээдэ шатын хэмжээн гээшэ.

Коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншал урган гаража, мүнхэжэн бадаржа байһан туха[й] жэшээнүүдые олоор тэмдэглэжэ боломоор. Энэ[э] тухай колхознигууд өөһэдынгөө үгэ дотор хэлэ[жэ] нүхэдэй нэрэ алдарые дурдаа. Тэдэ нүхэд бүри мүнөө коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншалай хуулиие нарин нангинаар дүүргэжэ бай[на].

Гэбэшье суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн нүхэ[д] Р. Гончиков, Х. Дашиев, В. Дарижапова болон бусад нютагтаа ушардаг зарим дутуу дутагдалнууд ту[хай] мүн лэ тэмдэглэһэн байна. Зарим нэгэ нүхэ[д] ниитын жаяг заршам эбдэдэг, архи уудаг, колхозой ажалда һали-боли ябадаг шуу. Гурбан хү[н] ямаршье шалтагаангүйгөөр үнгэрһэн жэлдэ колхозой хүдэлмэридэ огто хабаадаагүй юм. Хоёр янзын имэ үрэ дүн болбол ажалдаа хүн бүхэнэй нэгэ янзаар хандадаггүй байһые баримтална.

Жэшээнь, М. Цыренова, Р. Бадмаев, Л. Шагдуров, Ш. Бодеев болон бусадай һайнаар хүдэлхэдэнь, бүхы һанал сэдьхэлээ хамтынгаа хэрэгтэ хандуулжа ябахадань, харин зарим нэгэшүүд, жэшээнь, Ц. Цыбиков, Д. Цыренжапов, З. Гомбоев болон бусад колхозойнгоо ажалда хайхарамжагүйгөөр хандадаг. Тэдэнэй харууһалдаг мал гарзалдаг байха юм. Энэмнай ёһо тэдысэ «намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гэһэн бодолтойгоор хүдэлдэг байһыень гэршэлжэ үгэнэ бшуу. «Коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншалай хуулиие бодото байдал дээрэнь бэелүүлхын тула хүмүүжүүлхы удхатай үшөөл ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ зэргэтэй байна» гэжэ трибунада гаража, үгэ хэлэһэн лэ колхознигууд сэхэ руунь, эрид шууд, шүүмжэлхы удхатайгаар тэмдэглэһэн байна.

КОММУНИС ажалай нэрэ зэргэтэй колхоз болохын түлөө тэмсэхэ мүрысөөндэ коллективээрээ оролсоё гэһэн бишыхан аад, тон эрилтэ ехэтэй шиидхэбэри үндэр дууна табигдажа, үргэн ниитэ колхознигууд һанал бодолоо нэгэдүүлэн, бултадаа нэгэн хүн шэнгеэр тэрэниие халуун сэдьхэлээрээ баталан абаба. Коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншалай хууляар тодорхойлогдоһон эрилтын ёһоор бүгэдөөрэн коммунис ёһоор ажаһууха, ажаллаха гэһэн зорилго эндэхид урдаа табижа, бэеэ уялгалба.

Шэнэ эрилтэдээ тааралдуулан, 1964 ондо бэелүүлэгдэхэ уялгануудаа хараалба. Тэдэ уялганууд дотор урдань үзэгдөөгүй шэнэ зүйлнүүд оруулагдаба. Тэрэнь юуб гэхэдэ, ажал хүдэлмэри хэжэ байха үедөө бэе бэедээ харилсан туһалалсаха, тиигэжэ хамтынгаа хүсөөр үшөө һайн шэнэ амжалтануудые туйлаха гэһэн мүнөө үе сагай жама ёһон, өөһэд хоорондын хани харилсаанай һайхан шэнжэ шанар мүн болоно.

Хамтын суглаан иигэжэ ТОГТООБО:

КПСС-эй XXII съездын, тэрэ шэлэн партиин ЦН-гай удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ зуураа, ороной түрүү колхозууд болон совхозуудай жэшээгээр бидэ, Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Байкал» колхозой ажалшад, нэгэн һаналтайгаар коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй колхоз болохын түлөө тэмсэхэ мүрысөөндэ оролсохо гэжэ шиидээд, 1964 ондо иимэ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУДЫЕ баталан абаабди:

1. Энэ жэлэй эсэстэ мяха абалгаар «75-16» гэһэн түрүүшын шатые бодото дээрэнь бэелүүлхэбди. Тэрэнэй түлөө долоон жэлэй зургаадахи жэлдэ 3100-һаа доошо бэшэ центнер мяха абажа, тэрэнэйнгээ 2900 центнерыень гүрэндэ тушаахабди.

2. Һү абалгые 6400 центнертэ хүргэхэ. Энэмнай 1963 онойхиһоо 400 центнерээр ехэ болоно. Гүрэндөө 6100 центнерыень тушааха гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 750 центнерээр дээшэлүүлхэ болоно.

3. Ажахын жэлэй эсэстэ 4450 толгой эбэртэ бодо малтай, тэрэ тоодо 1400 үнеэтэй, 700 толгой адуутай, тэрэ тоодо 160 ґүүтэй болохобди. 1964 ондо 100 эхэ мал бүхэнһөө 90 тугал, 80 унага, 100 хурьга түлжүүлхэбди.

4. Колхозойнгоо үйлэдбэриие гол түлэб мяхалиг мал үсхэбэрилхэ шэглэлтэйгээр эрхилхэ зорилго табинабди. Тиихэ үедөө нютагайнгаа малай үүлтэр һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулхабди.

5. Мяха абаха, гүрэндэ худалдаха уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын тулада 940 толгой эбэртэ бодо мал, 600 хони, 50 адуу һайн адуулганда, шахан таргалуулганда табиха байнабди.

6. Ниитынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ абахын тулада сабшалан болон бэлшээриин газарта жэлэй туршада 9500 тонно наг шэбхэ тарааха, 1000 гектар сабшалангай бургааһа, шулуу болон бусад буртагые сэбэрлэхэ. 300 гектар сабшалан шэбхэжүүлхэбди. 1964 ондо 20.200 центнер үбһэ хуряажа абаха, 4500 тонно силос дараха байнабди.

7. Байгша оной октябриин 1 болотор 200 толгойн багтаамжатай тугалай типовой хоёр байра барижа дүүргэгдэхэ. Мүн Адаг, Сарам гэжэ газарнуудта томо малай хоёр байра баригдаха. Холын гүүртэнүүд дээрэ малшадай һууха байрын 5 шэнэ гэр, гурбан бани, 5 культбаза барижа, ашаглалгада оруулхабди.

8. Утаата болон Далахай гэжэ нютагуудай айл бүхэнэй гэрэй газаагуур, ниитын барилгануудай шадар модо таригдаха. Үйлсэ болон айлай газаагуурхиие ариг сэбэрээр байлгахые оролдохобди. Утаатада гостиница баригдаха байна.

9. Колхозник бүхэнэй гэр бүлэдөө, ажал хүдэлмэридөө, ниитынгээ зөөридэ хандалга, өөһэд хоорондохи харилсаан хадаа имагтал коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншалай хууляар хүтэлбэрилэгдэн бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

10. Өөһэдынгөө эрдэм мэдэрэлые, соёл болбосоролые ходоодоо дээшэлүүлхын хойноһоо эрмэлзэл оролдолгоёо хандуулхабди. Тиихын түлөө:

а) ажахыгаа эрхилхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ талаар түрүү онол аргануудые, химиин эди шэдиие, партиин гол шухала документнүүдые шудалха экономическа эхин шатын һургуули болон кружогуудые эмхидхэжэ, тэндэ колхознигууд өөһэдөө олоороо һурахабди;

б) нютагтаа хүдэлжэ байгаад заочноор һурадаг колхозой залуушуулда, мүн республикын заочно дунда һургуулида орохо[о]донь туһалха зорилготойгоор Утаата тосхондо консультационно пункт эмхидхэхэбди.

11. Нютагуудтахи клубууд, библиотекэ, улаан булангууд болон культбазануудые ажалшадай зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын ёһотойл соёл гэгээрэлэй гуламтанууд болгохобди. Тэндэ саг үргэлжэ хүдэлжэ байдаг уран һайханай коллективүүд эмхидхэгдэхэ, коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншалай хуулиин гол асуудалнуудаар лекци, элидхэлнүүдые ходо хэжэ, уншагшадай конференцинүүд үнгэргэгдэжэ байха юм. Элдэб шажан мүргэл, шүтэлгэнүүдэ эсэргүү удхатай хүмүүжүүлхы хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр ябуулагдаха байна.

12. Санагын дунда һургуулиин дэргэдэхи һурагшадай интернадые үргэдхэхэбди. Холуур хүдэлдэг, тэдхэмжэдэ хэрэгтэй малшадай үхибүүдые колхозойнгоо зөөреэр һургаха хэмжээн хараалагдаа.

З. СИБИРЦЕВА,
Г. ЦЫРЕТОРОВ,
манай корреспондентнүүд.
Утаата-Далахай — Улаан-Үдэ.

Саяан уулын хормойдохи бэлшээридэ адуулагдажа ябаһан һарлаг, хайнагууд. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...үүшын ород
...м хэблэгдэһээр
...0 жэлэй ой

НОМ ХЭБЛЭГШЭДЭЙ ҺАЙНДЭР

...мэр бүхы совет олониитэ ...т онсо түхэлэй гайхамшагта ... болохо ород номой хэблэлэй ...лай ой тэмдэглэжэ байна. 1564 ондо Иван Федоровой, Мстиславцевай бэлдэһэн «Апо-стол» гэжэ ном хэблэлһээ гараа. Тиигэжэ ород зоной соёлой ...ан шэнэ үе нээгдэһэн юм. ...дэр ... орон дотор хэб-...гараһан номууд эрдэм ухаа, ...гаал арад зоной дунда дэл-...дэ хэрэгтэ тон ехэ үүргэ ...

...ые имагтал Агууехэ Октяб-... социалис революциин һүүлээр ...ые партии, Совет гүрэн ном ...ярые шэнэ үндэһөөр ам-..., арад зондо зорюулһан ном ...да хэблэжэ ябадалые ехээр ...е нэрииллээ. Ушарынь юуб ...номууд хадаа ажалшадые ...ые ёһоор хүмүүжүүлхэ, ур-...мэй арад зоной дунда соёл ..., эрдэм мэдэрэл, түрүү дүй ...дэлгэрүүлхэ хүсэтэ зэбсэг ...бшуу. Арад зондо түрүү ...болые ба мүнөө үеын эрдэм ...туйлалтануудые нэбтэрүүл-...үүдые хэблэжэ тарааха гээ-...н ехэ удха шанартай. Нүхэр Хрущевой хэлэһэнэй ёһоор, ..., радиотой болон телевиде-... зэргэ хамта номой хэблэл ...үзэл бодолой талаар арад ...эхээр нүлөө үзүүлдэг, дүр-...хала зэбсэгүүдэй нэгэниинь.

...ай орондо хэблэгдэн гарадаг ...мүнөө сагай түрүү үзэл бо-...дэлгэрүүлдэг хүндэтэ үүргэеэ ...гаатай. Совет ном хадаа гу-...н үзэл бодол дэлгэрүүлхэ, ...орондоо энэрхы сэдьхэлтэйгээр ..., ажал хүдэлмэри хүндэлхэ, ...нүхэсэлэй, харилсан дэмжэл-...дадалай мэдэрэл хүмүүжүүл-...рэтэй. Манай ном өөрынгөө ...ндо, ажал хүдэлмэридэ, соёл ...рада хүндэтэйгөөр хандаха ...хүн зониие һургадаг. Мүн бу-...нуудай арад зондо аха дүү-...ор хандаха гэһэн пролетар-...рнационализмын ёһо гурим ...лые тэрэ заана. Бүхы дэл-...радуудай дунда эб найрамда-...хэ тайбан байдалай түлөө ... үзэл бодол манай ном та-... Энээгээрээ совет ном бүхы ... дээрэ хүндэтэй болонхой.

Мүнөө үедэ бүхы хэблэлтэй хамта совет ном манай орон дотор коммунизм байгуулха гэһэн партиин шэнэ Программые бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хам оролсонхой. КПСС-эй XX, XXI, XXII съездүүдэй гаргаһан агуухэ үзэл бодолнуудые тэрэ дэлгэрүүлдэг. Мүнөө сагай дэлхэйн политика, экономико тухай, бүхы арадуудай ажабайдал, тэдэнэй тэмсэл тухай олон тоото номууд гаража байдаг юм. Гэхэ зуура хүниие хүнэй мүлжэдэг, эбсэшэгүй ангинуудтай общество орон соёл сурталай тала баридаг, общественно хүгжэлтэдэ һаад ушаруулдаг, бузгай һанаа садьхал тэрэдэг, хүнүүдтэ арьяатан ёһоор хандадаг байна. Иимэ удхатай ном арад зоной ашаг туһада харша, найрамдал, демократиин, социализмын дайсаниинь болоно. Иимэ ушарһаа капиталис оронуудта номой эрилтэ хүн зоной дунда ехээр доошолоо. Жэшээнь, Америкын Холбоото Штадуудта 1946 онһоо 1950 он болотор ном худалдалга 20 процент доошоо ороһон байха юм. США-да өөдэгүй удхатай, бульгарна, детективнэ, «эди шэдиин», шажанай номууд ехээр дэлгэрэнхэй. Тэндэ жэшээлэн хэлэхэдэ, «уран зохёолшо» Микки Спиллейн гэгшые хүндэлдэг, тэрэнэй номууд ехэ олоор орон доторынь тарадаг. Энэ хүн өөр тухайгаа иигэжэ бэшэнэ: «Би литератор хүн бэшэб. Шүдхэр абаашаг, би юрэдөө миин бэшэдэгби. Хоолойгоо тэжээхэ ёһотой бэшэб. Би искусствада дуратай дэрэмдэг бэшэнэ бэшэб. Арад зониие гэгээрүүлхэеэ гэжэ турша хэнэгүйб. Би тэдэнние зугаасуулхаяа оролдоноб. Тиихэдэмни шляпа соомни мүнгэн адхаран унана. Намда бэшэ юуншье хэрэггүй». Энээниие тайлбарилһанай хэрэггүй ха юм.

Харин Советскэ Союзда ном арад зондо алба хэдэг. Манай орондо ном хэблэхэ ябадал үргэн ехээр дэлгэрэнхэй. Хэрбээ түрүүшын номой хэблэгдэн гараһан 1564 онһоо эхилжэ 1917 он хүрэтэр Россин гүрэн дотор 550 мянга шахуу номой хэблэгдэһэн байгаа һаа, манай орон дотор 1918 онһоо 1961 он болотор 1 миллион 669 мянган ном хэблэгдэжэ гараһан байна. Манай орон доторхи номой хэблэлэй ургалта Буряадай АССР-эй жэшээ дээрэһээ эли тодоор харагдана. 1923 ондо манай республика дотор 10 хэблэлэй хуудаһатай миил 7 ном гараһан юм. Харин Тиихэдэнь 1963 ондо 1050 хэблэлэй хуудаһатай 220 ном хэблэгдэжэ гараба. **Буряадай номой хэблэл 40 жэлэй туршада 21335 хэблэлэй хуудаһатай 4395 ном хэблэжэ, арад зондоо** үгэбэ. Мүнөө үедэ оронойнгоо зүүн зүгтэхи томо томо номой хэблэлнүүдэй нэгэн болохо Буряадай номой хэблэл дүрбэ хоноод ла 3 ном гү, али плакат хэблэжэ гаргадаг болонхой. Гадна хэблэжэ гаргаһан номуудаймнай тиражнууд һүүлэй үедэ ехэ болоо. Жэшээнь, 1962 онтой сасуулхада, 1963 ондо номуудаймнай тираж 136,6 мянгаар олон болоһон байна.

Манай номой хэблэл хадаа олон ондоо ном гаргадаг юм. Эндэмнай политическэ, уран зохёолой, ухибүүдэй, буралсалай, хүдөө ажахын, соёл гэгээрэлэй гэхэ мэтын номууд хэблэгдэн гарадаг. Манай хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд ажал хүдэлмэрөө ажабайдалтай, республикынгаа ажалшадай зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор эмхидхэхын һойноһоо оролдоно. Тиимэ болохоор партиин ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө шадабарииы зэргээр хабаадалсанабди. Энэ талаар хүдөө ажахын үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэл колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй дунда дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор һүүлэй хоёр жэлэй туршада 24 ном хэблэгдэн гаранхай. Гадна хэдэн плакадууд ба хуудаһанууд хүдөө ажахын түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор хэблэгдэнхэй. Мүн тэрэшэлэн мүнөө жэлдэ партиин ЦК-гай декабриин ба февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые олон зондо ойлгуулха зорилготойгоор хүдөө ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэхэ тухай арбаад ном, плакат, хуудаһа хэблэхээр бэлдэжэ байнхайбди.

Мүн хото, хүдөөгэй партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл харуулһан хэдэн номууд бэшэгдэжэ байнхай.

Манай номой хэблэлэй хүдэлмэридэ уран зохёолой номуудые хэблэжэ гаргаха ябадал онсо һуури эзэлнэ. һүүлэй үедэ уран зохёолшод М. Степановай, Д. Хилтухинай, Н. Балданогой, В. Штеренбергын, Ц. Шагжинай, Ч. Цыдендамбаевай, Ш. Бадлуевай болон бусад олон нүхэдэй һонирхолтой номууд хэблэлһээ гараа.

Д. ДУГАРОВ,
Буряадай номой хэблэлэй главна редактор.

«Апостол» гэжэ ном типографида хэблэгдэһэн түрүүшын намтар болоно. Иван Федоров болон Петр Мстиславцев энэ номые хэблэн гаргаһан байгаа. Тиигэжэ ород ном хэблэгдэхэ хүдэлмэриин эхи табигдаһан байгаа.
ТАСС-ай фотохронико.

Шэнэ нэрэнүүд

ШЭНЭ АЯЛГЫН ЭХИН

Москвагай литературна институдай 4-дэхи курсые дүүргэжэ, залуу поэт Матвей Осодоев Буряад республикынгаа ниислэл хото Улаан-Үдэ һаяхан ерэбэ.

Матвей Осодоев Боохоной аймагай Үлеэ нютагта 1935 ондо түрөө. Балшар бага наһанһаа буряад зонойнгоо аман зохёолоор һонирхожо, тэрэнэй гүн удха ухашалан, шүлэг зохёол бэшэхэ гэжэ оролдоһон юм. Тэрэ гэһээр хэдэн жэл үнгэрөөд байхада, залуу шүлэгшэ нютагайнгаа 10 жэлэй һургуули дүүргээд, хоёр жэлэй туршада колхоздоо ажаллаад, олохон шүлэгүүдээ округойнгоо газетэдэ, һүүлээрнь Улаан-Үдын газетэ, журналнуудта хаа-яа толилдог болоо һэн. 1960 ондо залуу поэт Москвагай Горькиин нэрэмжэтэ дээдэ һургуулида ороо бэлэй. Мүнөө дүрбэн жэлэй хугасаа соо шүлэгшын шадабари, уран аргань нилээдгүй дээшэлээ бэзэ даа. Институдайнь семинарые хүтэлэгшэ Сергей Васильевич Смирнов өөрынгөө һурагша Матвей Осодоев тухайда нилээдгүй дуратайгаар хэлэдэг һэн. 4-дэхи курс яһала урагшатайгаар дүүргээд байхадаа, Матвей Осодоев «Оһо голни салгидана» гэһэн шүлэгүүдэй болон бишыхан поэмэнүүдэй суглуулбари дипломойнгоо хамгаалгада бэлэдхээ юм. Залуу поэдэй бэшэ нүхэдһөө онсо илгаань гэхэдэ, хараһан үзэһэн тухайдаа халташье дэгэд гоёонгүй, юрын газарлиг шанартайгаар шүлэгүүдээ бэшэдэг. Гэбэшье энэ нүхэрэй дутуу дундыень зааха болоо һаа, шүлэгэй хэлбэриин талаар, хэлэнэйнгээ талаар нэгэ бага шадабаригүй юм. Саашадаа энэ дутагдалаа усадхахань дамжаггүй. Мүнөө газетын хуудаһанда залуу поэдэй хэдыхэн шүлэгэй толилогдохоёо байһан ушарые амаршалха хүсэлтэйбди.

Дондок УЛЗЫТУЕВ.

Матвей ОСОДОЕВ

Эдир наһанайм золтойдо

Наруули һайхан түрэл минии нютагта
Намдуу һалхин хоймор талаһаань үлеэнэ.
Харахан зүрхэнэйм урмын ехэ баярта
Хадамай басаган хурим хэхээ хүлеэнэ.

Эндэл минии түрэл нютаг байха даа —
Эхэ, эсэгым эгээ нангин гуламта даа.
Зузаан саһа сана унан эсхээ һэм,
Зөөхэй наада, зугаа найршье хараа һэм.

Хүршэ айлайхяар юрөөлэй һайхые хэлсэжэ,
Хурим түримөө шэнэ зангаар буулгуужаб.
Халюун хубсараа хоймор таладаа дэлгэжэ,
Хадам баабай эхэ хоёроо угтуужаб.

Үбэр талым юрөөлэй һайхан үгые
Үетэм булта үгэлэн-амалан хэлүүжэ.
Үнэн сэхэ, арюун сэбэр ябахые
Үльгэршэ-түүхэшэ үбгэ, һамгад нэмүүжэ.

Түрэл нютаг, нангин буряад дайдамнай
Түрэ наранай элшэ доро манданал.
Эльгэ нимгэн эдир залуу наһамнай
Энхэ мүнхэ дэлхэй дээрэ һалбарнал.

* * *

Эзмээр тэгшэрмэ тарялан дундуур зубшаһан
Эжэл харгы хүсэгдэнэгүй, годирон гүйнэ.
Үһархүү нажарай сэсэгтэ нугын сабшалан
Урагшам ябуулнагүй, хүлнүүдым шүдэрөөр
хүрмэнэ.

Абар табар гэрнүүд урданайхяар орбойлдоногүй,
Аржылдан зэргэлнэ үйлсэ дахан бултадаа.
Бэхи барилгашадые бэе бэеһээнь илгаруулашагүй
—Баабайнхимни хаагуур бэ, нүхэд, хэлыт даа?

Һалирһан хүйхэрнүүд харюусахашье сүлөөгүй ха—
Һүхын дуун мэнхэн лэ тугаархи зандаа.
Ойн оройгоор сууряатана косилкын таршаганаха,
Ойлгооб—үбһэ хуряалган түлэг дундаа.

Түмэртэл шангаар баруун гарыем бажуугаад,
Тракторист хүбүүн миһэлзэн урдаһаам энеэгээ.
Ажаглахадам—наһанһаан тээ гүлмэрхэн аад,
Ажалай мүрысөөндэ үетэнөө бултыень гээгээ.

Тайгын горхонһоо умдаа дахин харяагаад,
Тэбдэн ярана ээлжээтэ үдэшынгөө халаанда.
Наадан дээрэ уулзаха болзортой аад,
Найдана хаяа аалам үдэшын боро хараанда.

Шуургата һүни

Ян гэмэ
Ябжаганама хүйтэн
Яһанай һудаһаар
Шуухирна.
Хүйтэн,
Хүйтэн...
Хазаар даран
Уухирна.
Бүлэг хонидоороо
Бэлшээридэ
гаралсаһан
Сэржээнэ һамган
Бусаагүй.
Хаба зоргоороо
Хууян ганирһан
Зольбо шуурган
Замхаагүй.
Унтаха нойр
Оройгоор дэгдээ,
Уйдхарай бодол
Улаабхин носоо —
Дохолон Ялбаан
Даруу тэбдээ,
Шуурган дундуур
Шуумайн ошоо.
Бараан һүни
Бад балай,
Салгидаад абана
Саһата далай.

Ори гансаханаа
Ооглон байжа
Оло дахин
Дуудана.
Оёоргүй холо
Огторгой өөдэ
Бороо ахин
Буудана.
Харюугай орондо
Хара һалхин
Хорон хооһоор
Хууяна.
Хаанашьеб тэндэ,
Холо бэшэ,
Үлэнхэ шоно
Улина...
Үүр хираанаар
Улинха һалхин
Үймэхөө болёо,
номгороо.
Тунга саһаар
Субагдаһан
Талын хажар
харгыгаар
Хашан зээрдэ
Ори гансаараа
Хэлтэр ялтар
алхална.

Һара тээшэ

Һаналнай
Һайхан тээшэ...
Һарбайнабди гараа
Һара тээшэ.
Һайрханагүйб —
Огторгойн
Оёоргүй үндэрые
Обооргоо
Оронойм эрдэмтэд.
Халуун мэндээ
Холын һарада
Хүргэнэ мүнөөдэр
Эхэ оронойм
эрхэтэд.
Эгээлэй зоной
Эртын зүүдэн бэшэл
Энэмнай,
Замбуулинай холые
Зүһэн ниидэнэл

Залинта хурдан
ракетэмнай.
Һайн үдэрөөр,
Һайн сагаар
Һанал манай
далижана.
Түби дэлхэй
Түрэл Россием
Түмэн хэлэн дээрэ
магтана.
Һайхан тээшэ,
Һара тээшэ
Һаруул замууд
хүтэлнэ.
Хани барисаан,
Эб найрамдал
Энэ дэлхэйдэ
бүхэжэнэ.

* * *

Хуурай һалхин
Хасарым ташаад,
Хайран нойрым
харяаба.
Хабарай наран
Халуу татаад,
Хайра зүрхым
халяаба.

Үргэн талаар
Үрмэ татаад,
Үбсүү даран үярма.
Саһан үһаар
Салгидаад газаа,
Сагаан хөөһөөр
сахирма.

Ородой уран зурагай выставкэ

...өө 1944 ондо, Агуухэ ...оронoo хамгаалгын дайтулэг дунда, манай түрэл ...правительство Буряадай ...номито Совет Социалис ...публикын ниислэл Улаан-...хотодо уран һайханай му-...зэхэ тухай тогтоол абаа. Тэрэ гэһээр тэбхэр хорин ...үнгэрбэ.

...ноймнай зүүн зүгтэ эм-...гдэһэн энэ залуу уран ...най музейн ажал хүдэлмэ-...туһа нэмэри оруулха зо-...ор Москва болон Ленин-...хотонуудай музейнүүд ре-...циин урда тээхи ородой ...зураашадай хорёод гаран ...гуудые эльгээһэн юм. ...уран зурагуудынь музейн ...үндэһэниинь боложо, шэнэ ...экспонадуудые суглуулха ...эршэмтэй ажал хүдэлмэ-...эхилээ бэлэй. Тиин үнгэр-...хорёод жэлэй туршада му-...шэй фонд нилээд баяжа-...ургаһан байна. Жэшээлхэдэ, гансал XVII, XVIII болон XIX зуун жэлэй ородой уран зураашадай бүтээһэн 200 шахуу зураг тоологдоно. Тэдэнэй дунда үргэн ехэ хэмжээнэй зурагууд, портредүүд, этюдүүд, гар зурагууд болон зарим скульптурна зохёолнууд бии. Гадна элдэб үеын совет, мүн буряад уран зураашадай олон тоото зохёол-бүтээлнүүд музеймнай абдарта бии гээшэ. СССР-эй арадуудай уралан шэмэглэхэ искусствын бүтээлнүүдшье нилээд олон суглуулагданхай. Эдэ бүхы уран зүйлнүүдээ согсолон хаража үзөөд, байгша он соо хэдэн выставкэ, тэрэ тоодо нютагайнгаа уран зураашадай хубиин нэрэтэ выставкэнүүдые, эмхидхэхэ түсэб табинхайбди. Тэрэл түсэбэйнгөө ёһоор, эдэ үдэрнүүдтэ музейнгээ гурбан зал соо революциин урда тээхи мэдээжэ уран зураашадай выставкэ нээбэбди.

Революциин урда тээхи олон үеын ород уран зураашадай зохёол-бүтээлнүүд мүнөөнэй социалис реализм баримталдаг совет уран зурагай үндэһэ һуури болохоһоо гадна, арад олондо хүмүүжүүлхы, ойлгуулхы ехэ нүлөө үзүүлһэн зандаань арсашагүй. Тиимэһээл манай Улаан-Үдэ хотодо эмхидхэгдэһэн «Революциин урда тээхи ородой искусство» гэһэн выставкэ олоной анхарал хандуулха, һонирхол үүсхэхэ байһандань һэжэг түрэнэгүйбди.

Тус выставкэдэ ородой гайхамшагта уран зураашад — В. Л. Боровиковский, И. П. Хруцкий, В. А. Тропинин, И. С. Ксенофонтов, Н. П. Загорский, И. К. Айвазовский, И. И. Шишкин, Н. А. Ярошенко, М. М. Антокольский, К. А. Крутовский, А. И. Кунджи, А. Е. Архипов, А. П. Боголюбов, Н. Н. Дубовский, К. А. Зеленцов, аха дүүнэр Маковский, А. М. Корин болон бусадай тон хомор уран бүтээлнүүд табигданхай.

Энэ выставкэмнай нээгдэһэн үдэрһөө хойшо искусствада дуратайшуулай халуун анхарал татаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Музейн нэрэ дээрэ олон тоото хамтын мэдүүлгэнүүд ороно, тэрээн соогоо һурагшад, алба хаагшад, студентнүүд, хүдэлмэришэд тус выставкыемнай хараха хүсэлтэй байһанаа элирхэйлнэ.

Гарагай хоёрһоо бэшэ үдэрнүүдтэ музей үглөөнэй 10 сагһаа үдэшын 5 болотор ажалладаг юм.

Орожо хайрлыт, хүндэтэ нүхэд!

Ф. Балдаев,
уран һайханай музейн директор.

Түрэл орон доторнай

ТУСХАЙ МЭРГЭЖЭЛДЭ ОРУУЛАГДАҺАН ХИМИИН КОМБИНАТ

...рьков городһоо урда зүг тээ ...45 километр газарта Шебе-...кэ химиин комбинадай ба-...а эхилбэ. Тус комбинат хүдөө ...ыда хэрэгтэй ядохимикадуу-..., гербицидүүдые үйлэдбэрил-... СССР-тэхи эгээл томо тусхай ...жэлдэ оруулагдаһан пред-...ти юм.

...миин промышленностиин эдэ ...үүдые нютагай байгаалиин ...а, мүн барилгын дүтэхэнэ ...он хлористо натриһаа аба-... болохо юм.

...предприятиин түрүүшын ээл-... 1966 ондо ашаглалгада үг-... Нютагай химигүүд далапон ... шэнэ препарат үйлэдбэрил-... болохо байна. Энэнь саахарай ...ын, хлопогой болон хүдөө ...ын бусад ургамалнуудай ...аг үбһэнүүдтэй үрэ ехэтэй-... тэмсэхэ зүйл гээшэ. Хлор-...К гэжэ гербицид хяаг, шүдэр ... болон бусад буртаг үбһэ-...ые һайнаар үгы хэдэг. Хи-...н арга хэрэглэжэ, ургамал-...ые хамгаалха шэнэ препара-...ые бии болгожо туршахын ... тус препиятиин дэргэдэ ...-шэнжэлэлгын институт ...хээр хараалагдана.

...Шебелинскэ комбинат пласт-...сса мүн лэ ехээр үйлэд-...дэг болохо юм. Эндэ пласт-...сса үйлэдбэрилдэг томо за-... баригдаха, мүн химиин ...шье заводууд баригдахаар ...агдана.

...Химиин комбинадай хүдэлмэ-...дэй байха тосхон бариг-... эхилээ. Энэнь 80 мянган ... ажаһууха мүнөө үеын тү-... город болохо. Таба — ... дабхар гэрнүүд, соё-... байшангууд, һургуули-..., үбэлэй болон зунай театр-..., томо стадион, гостиница ... мэтэ баригдажа эхилээ.

АХА ДҮҮ ЕҺОНОЙ МЭДЭРЭЛЭЭР

...Азербайджанай Сумгаит город-... нефтехимиин комбинат урган ...божо байнхай. Барилгын дүүрэ-... тус комбинат нефтиин болон нефтиин газай үлэгдэлнүүдһээ химиин 20 янзын продукцинуудые: лавсан, полиэтилен, фенол, синтетическэ дабирхай гэхэ мэтэ зүйлнүүдые үгэдэг болохо.

Сумгаит городто түмэр замаар шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүд ерэжэл байна. Гоё һайхан «Вероника» гэжэ нэрэтэй туйлай ехэ холодильнигууд Чехословакиһаа асарагдаа. Азербайджанай мэргэжэлтэд эдэ түхеэрэлгэнүүдые ехээр магтана. Нефтехимиин комбинадай асари ехэ, хэдэн дабхар гэрэй зэргын торхонууд соонь ГДР-һээ асарагдаһан вентиляторнууд тодхогдоо. Хэдэн арбаад танкнууд (туйлай ехэ амһартануудые химигүүд иигэжэ нэрлэнэ) Польшодо ба Румынида бүтээгдэһэн юм. Синтетическэ каучугай, шиннэ завод Эсэгэ орондоо, мүн хариин гүрэнүүдтэ бүтээгдэһэн автомадуудаар зэбсэгжэнхэй.

Аха дүү социалис оронуудһаа шэнэ шэнэ түхеэрэлгэнүүд ерэжэл байна. Гансахан һүүлэй үедэ Румыниһаа, Венгриһээ, Чехословакиһаа 2 миллион гаран түхэригэй түхеэрэлгэнүүд Азербайджанда асарагдаа юм.

— Социалис оронуудай арад зон аха дүү мэтээр бэе бэедээ туһалалсадаг,— гэжэ Азербайджанай барилгашад, химигүүд мэдүүлнэ. Эрхим шанартай химиин түхеэрэлгэнүүдые эльгээһэнэйнь түлөө хани нүхэдтөө: венгер, румын, немец, поляк, чехословак арадуудта халуун баяр хүргэнэбди.

«ОРГАНИЧЕСКА ПЛАТИНАҺАА» ХЭГДЭҺЭН СОРГОНУУД

Пластмассануудые үйлэдбэрилдэг Нижнетагильска завод дээрэ СССР-тэ түрүүшынхеэ фторопластһаа соргонуудые бүтээдэг болобо. Энэ зүйлые химигүүд «органическа платина» гэжэ нэрлэдэг. Бодото платиные абаад харабал, алтанда адляар кислотада хайладаг гэжэ мэдээжэ. Харин фторопластнууд ямаршье бодосуудта, азотно кислотадашье даагдадаггүй. фторопластһаа хэгдэһэн соргонууд 200 градус хүрэтэр хүйтэндэшье, 300 градус хүрэтэр халуундашье хубилдаггүй. Эдэ соргонуудые сохиходо гэмтэдэггүй, дулаалха хэрэг гарадаггүй. Тагилай соргонууд эрдэм наука болон техникын олон һалбаринуудта хэрэглэгдэдэг.

Мэнэ һая фторопластнуудһаа хэгдэһэн плёнконууд эд хэрэглэгшэдтэ эльгээгдээ. Энэ плёнконууд промышленностьда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохо юм. Нэгэ миллиметр зузаантай иимэ плёнко 200 мянган вольт электрын элшэ хүсэ даадаг. Мүнөө үедэ шэнэ цехтэ фторопластнуудһаа 15 янзын продуктнууд үйлэдбэрилэгдэдэг болоо.

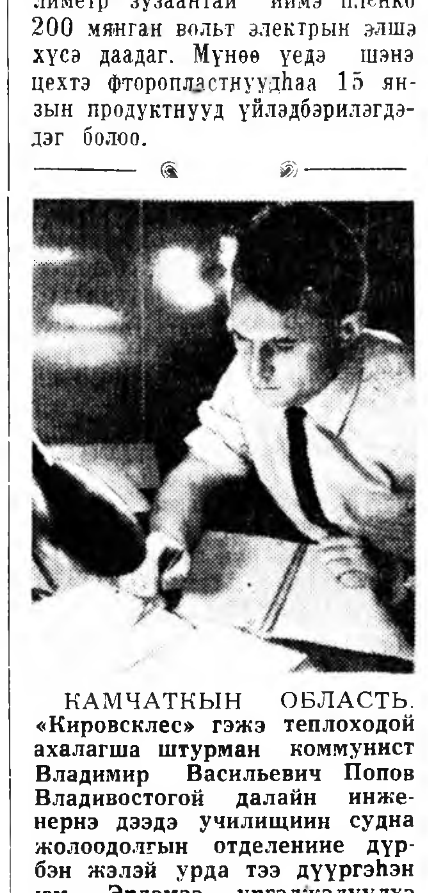

КАМЧАТКЫН ОБЛАСТЬ. **«Кировсклес» гэжэ теплоходой ахалагша штурман коммунист Владимир Васильевич Попов Владивостогой далайн инженернэ дээдэ училищиин судна жолоодолгын отделение дүрбэн жэлэй урда тээ дүүргэһэн юм. Эрдэмээ үргэлжэлүүлхэ гэжэ шиидээд, тэрэ ашаглалгын отделенидэ удаань ороһон аад, мүнөө дүрбэдэхи курсыень дүүргэжэ байна. «Кировсклес» теплоход дээрэ В. Попов хүдэлдэг. Теплоходой олон хүдэлмэришэд заочно һургуулинуудта, далайда тамаралгын училищинуудта, дээдэ һургуулинуудта һурадаг. Зураг дээрэ: штурман В. Попов каюта соогоо номоо үзэжэ һууна.**
ТАСС-ай фотохронико.

Н. ДАМДИНОВ

«ТАНИЛСАЯ, АТОМ»

Урзанда жэлдэ, үбэл, хүдөөгэй уншагшадтай уулзалга хэхэ гэжэ Хүдэри-Сомон гараһан байгааб. Хүдэри-Сомоной нютагуудаар арбаад хоно үнгэргөөд, Хяагта тээшэ ошожо абахадаа, зуурандаа нэгэ малай фермэ дээрэ хоноо һэм. Эндэ минии таниха болоһон суута кукурузашан үбгэн байдаг һэн, тэрээнэйдээ буугааб. Үдэшэлэниинь эндэхиин малшадаар уулзалга хэхэ ёһотой һэмби.

Клуб гэжэ нэрэтэй бишыхан тэбхэр гэртэ үдэшынгөө һаам дүүргэһэн малшадай сугларжа ерэтэр, газаа оройшог болоо. Буряад литературын шэнэ зохёолнууд тухай. литературада болоһон һонинууд тухай дүшөөд минута соо хөөрэжэ үгөөд, һүүлээрнь шүлэгүүдээ уншабаб. Арбан табаад шарайнууд минии урдаһаа сэхэ гэтэнхэй шагнанад. Ехэнхинь залуушуул. Долоодохиһоо доошо һургуулитай хүн эдэ залуушуул соо үгы юм гэжэ дуулаһан байгааб. Наһатай зон гэхэдэ—минии танил кукурузашан, хажуудань нэгэ ямаан һахалтай үбгэн, үшөө тиихэдэ дүшэ-таби наһанай гурбан худагы.

Шүлэгүүдэй һүүлээр асуудалнуудта харюусабаб. Вечершье дүүрэхэ тээшээ боложо байгаа. Энэ үедэ нэгэ сахалайташаһан шарайтай набтархан хүбүүн бодобо.

— Хүлисэгты... Бидэ һаяхан ехэ арсалдаабди. Энэ, Мэдэгмаа, — гээд, хажуудаа һууһан басаган тээшээ зааба, тэрэнь урда тээхи хүнэйнгөө нюрганай саагуур хорошоно. — Энэ Мэдэгмаа замбуулинай онгосонууд атомна хүсөөр ябана гээ. Би огто буруушаагааб. Та энээндэ ойлгуулжа үгыт.

— Атомай үедэ хэгдэһэн хадаа атомай хүсөөр ябаа бэшэ юм гү? — гэжэ хүрин шааляар бамбайтар толгойгоо орёоһон Мэдэгмаа басаган нарин хурса хоолойгоор дуугараад орхибо.

— Атом бэшэ, тусхай горючи байхал!— гэжэ булангһаа нэгэ басаган хашхарба.

— Зүб хэлэнэт!— гээд, булан уруу тэрэ басаган тээшэ харахатайм адли, залуушуул абяагүй болошобод. — Атомай хүсөөр ябадагтнай «Ленин» гэжэ ледокол гүб даа. Замбуулинай онгосонууд амяараа, ондоо горючитай.

Асуудал һураһан хүбүүмни альгаа ташаад, малгайгаа өөдэнь шэдэн хүхибэ. Хүбүүд, басагад шууяшаба даа. Мэдэгмаа гэдэгынь өөрынгөө бурууе мэдэржэ үгэнэгүй.

— Энэтнай физик бэшэ, миил зохёолшон ха юм! Лаб мэдэнэшьегүй аалам! гэжэ Мэдэгмаа сухалдангяар дуугарба. Клуб соо хүхюун энеэдэн зэдэлжэ, арсалдаанай аадар замхажа эхилээ һэн.

Уулзалгамнай одоол дүүрэбэ ха гэжэ һанаһамни, үшөө нэгэ хүбүүн гараа үргэжэ бодобо.

— Уран зохёолшод маанадта орходоо эрдэмтэдээршье уулзадаг, хомор хомор номшье уншадаг, һургуулитай зон байна гээшэт, — гэжэ тэрэ хүбүүн хадхуухаар эхилбэ. — Манай заримдаа сагнайшье байдаггүй, сагай бии болоходо, уншаха гэхэдэшни, ном байхагүй. Ехэл хүшэр. Минии һанахада, таанар, зохёолшод, һүүлэй үеын эрдэмэй хүгжэлтэ тухай маанадай уншажа һонирхомоор очеркнуудые, номуудыешье бэшэхэ ёһотой һэн хат. Харана ха юмта даа, атом тухай хүбүүд, басагаднай арсалдажа, сэсэ буляалдана. Һонирхоно ха юмбибди!

— Зүб, зүб! — мүнөө болотор юумэ дуугараагүй ямаан һахалтай үбгэн нам тээшэ эрьебэ. — Тугаар та дээдэ һургуулитай хүнби гэнэ һэнта. Таанар ойлгожо мэдэжэ абаһанаа өөрхэндөө хадагалаад ябангүй, арад зондоо, маанартаа дамжуулжа байгыт. (Үнинэй шэбшэжэ ябаһанаа хэлэхэ гээл ха, үбгэн бодошобо). Хонишо малша маанадаа гэгээрүүлхэ тухай хаа-яашье һаань һанаагаа зободог болыгтылши!

— Заа, заа, үүри, һуу! — гэжэ кукурузашан ямаан һахалтые хамсыһаань татажа һуулгаба.

— Нээрээ, номууд дан хомор, — Мэдэгмаа гэдэг басаган бэеэ абанги, намдууханаар дуугарба. Тугаар сухал дундаа хашхарһанаа заһаха гэжэшье магад. — Манай Радна физикэ тухай уншаха ехэ дуратай юм. Теэд һонирхолтойгоор, ойлгуулжа бэшэһэн номууд хомор.

Сахалайтаһан шарайтай набтархан хүбүүн Мэдэгмаа тээшэ зөөлэхэнөөр хараад абаба....

Оройхоно тараа һэмди. Газар хүйтэн. Огторгойгоор мүльһэнэй түгдэрхэй мэтэ одо мүшэд сасаатай ялалзана. Ямаан һахалтамнай кукурузашан үбгэнэймни хүршэнь байжа, гурбуулан хамта бусабабди.

— Ши, хүбүүн, бү гомдоорой! Үбгэн хүнэй үгэ дааха ёһотой юм шуу даа, — ямаан һахалтамни үнинэй нүхэдэй маягаар намайе нюдараад абаба. Би мүр дээрэнь гараа табижа, иимэ юумэндэ гомдодоггүй хүнби гээ һэм...

Тэрэ үдэрһөө хойшо физикээр номуудые суглуулжа эхилээб. Амяараа нэгэ дэбтэр бии болгобоб. Тэндээ олон тоото номууд сооһоо һонирхолтой гэжэ һанаһан юумэеэ бэшэжэ абадаг байгааб.. Һаяхан тэрэ дэбтэрээ иража һуутараа, гэнтэ Хүдэри-Сомондохи уулзалгаяа ухаандаа оруулаад, атом тухай лекци тэндэ уншажа байнаб гэжэ досоогоо һанабаб. Ямаан һахалта үбгэнэймни нюур урдам харгадаадхиба, Радна Мэдэгмаа хоёрой нюдэд һонирхонгёор гэтэһэн шэнги байба. Залуу малшадай шарайнууд баяртайнууд. Үдэртөө хэды эсэбэшье, ехэл ханалгатайгаар шагнанад... «Танилсая, атом!» — гэһэн соносхол томо үзэгүүдээр клубайнь үүдэндэ бэшэгдээтэй харагдахадал гэбэ...

Иигэжэ энэ очерк бии болоо һэн.

1. Америкын президентдэ Альберт Эйнштейнэй эльгээһэн бэшэг.

1939 оной айхабтар халуун нажар. Америкын Принстон гэжэ городтохи дээдын шэнжэлэлэй институдай профессор Альберт Эйнштейн хожомынь олон тоото журналнууд. статьянууд соо дурдагдаһан бэшэгтээ гараа табихын урда бодолгото болоһон нюдөө өөдэнь үргэбэ. Арсаланай дэлһэн шэнгеэр гэдэргээ унаһан буурал сагаан үһэниинь, гүнзэгы уршалаануудаар эсхэгдэһэн нюурынь, бүхыд гэһэн ээмынь — энэ хүн наһан соогоо нилээд юумэ үзэһэн байгаа ёһотой гэжэ тухайлуулна. Үдхэн бамбагар нидхэ дорохи хурса нюдэдынь залуу галтайгаар ялагад гэжэ, алас холо руу шэртэнэ. Хайшаа энэ нюдэд иитэрээ шэртэшоо хаб? Атлантиин далайн сэнхир долгидой саана тахалта үбшэндэ дайрагдаад, унтари соогоо зобожо хэбтэһэн хүн мэтэ Европо тээшэ гү? Өөрынь түрэһэн орон—хас тамгата Германи тээшэ гү?

Газаа — 1939 оной август. Һара болоод. Европодо дэлхэйн хоёрдохи дайн эхилхэнь. Бидэшье тэрэ сагай Европо тээшэ нюдөө шэглүүлэе.

Зургаан жэл урда тээ Германиин засагта ерэһэн Гитлер энэ болзор соо айхабтар ехэ хашхараа — шууяа гаргажа, орилонги хажар хоолойгоороо эфирээршье, элдэбын фашис суглаанууд, парадууд дээрэшье гани галзуу табин, дай эхилхын айхабтар нэтэрүү бэлэдхэл үүсхэнхэй. Үшөө 1919 оной Версальда баталагдаһан договорые хооһон саарһан болгоод, фашистнар олон тоото үхэр буунуудые, танкнуудые хэжэ оробо, агаарайнгаа хүсэнүүдые, уһан дорохи, уһан дээрэхи флодуудаа буладаар хуяглажа эхилбэ. Германиин сэрэгэй генеральна штаб дахяад һэргэжэ, ерээдүйн ехэ байлдаануудай картанууд дээрэ үдэр һүнигүй һуудаг болонхой.

Германиин фашистнарай бүхы Европодо үзэгдөөгүй ехэ түймэр шатаахаяа галзуу үсэдөөр бэлдэжэ байхада, тэрэ үеын «агуу гүрэнүүд» гэжэ нэрэтэй Англи, Франци, США энээн тушаа түрүүн дээрэ һанаагаа һөөлөөр зобожо үгэбэгүй. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр Гитлер заатагүй анха түрүүн Советскэ Союзда добтолхо гэжэ найдаа бшуу. Хүнэй хэлээр гал долёохо гэһэн тэдэнэй бодол өөһэдтэнь айхабтар зохид шэнги һэн. Тиин, тэдэ гүрэнүүд Гитлерэй эриһэн лэ юумые арсангүй үгэжэ байгаа бэлэй. Фюрерэй «аншлюсс» гэжэ хэлээд, Австриин столица Веные Гудерианай танкнуудаар эзэлхэдэнь, Англи, Франци, США энээниие хараагүйн хэбэр үзүүлбэ. Мюнхендэ болоһон конференци дээрэ Англи, Франциин түлөөлэгшэд Чехословакиие — гансаараа Германитай тулаха шадалгүй байһан энэ гүрэниие—гэгээн үдэр хорото муухайгаар Гитлертэ худалдаба. Мюнхенэй һүүлээр дайнай машинын моорнууд улам хурдаар, улам һүрөөтэйгөөр үхэлтэ нүхэн тээшэ мухарижа эхилээ. Хамтынгаа аюулгүйе сахия гэһэн Советскэ Союзай хамаг дуудахалнуудта Англи, Франци, Америкэшье дүлии байшоо. Фашис Германиин сэрэгүүд Чехословакиие дууһан эзэлээд, Польшо тээшэ үхэр буунуудаа тодхобо. Хэдыхэн һара болоод, Польшын хилэнүүдһээ утаа бадхаһаар дэлхэйн хоёрдохи дайнай хара түймэр хожомынь эхилээ бэлэй...

Энэ бүхы жэлнүүдтэ эрдэмтэ физигүүд өөһэдынгөө кабинедүүд, лабораторинууд соо гайхамшаг һонин ушарнуудые нээжэ, оложо, элирүүлжэ байба. 1939 оной эхиндэ хэтэ мүнхэдөө хубаагдашагүй гэгдэһэн атомай хананууд унаа һэн. «Атомай гол хубаагдан бутаржа болохо юм, тиихэдэнь энээнһээ урда үзэгдөөгүй шэнэ хүсэн сүлөөлэгдэн гараха юм».— гэһэн шэнэ хуули ёһо физикэдэ һаяхан олдоод байгаа. Энээниие элирүүлэн олоошод гэхэдэ: Франциин суута эрдэмтэд Фредерик Жолио-Кюри, Ирен Жолио-Кюри гэгшэд нэн түрүүн дурдагдаха ёһотой. Үшөө тиихэдэ Германиһаа Данида тэрьедэжэ ерэһэн Лиза Мейтнер Отто Фриш хоёр энэ асуудал шиидхэлгэдэ хабаадалсаа. Тус физигүүд үзэгдөөгүй шэнэ хүсэн олдобо гэжэ һайн ойлгонхой бэлэй. Атомай гол бутарба гэһэн мэдээсэлэй һүүлээр фи-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

«ТАНИЛСАЯ, АТОМ»

(Эхиниинь 3-дахи нюурта)

зикэдэ юумэ тухайлха — мэдэхэ хүн бүхэн: үшөө хаана эрдэмтэд энээниие бүтээжэ шадаа хаб гэлдэн хараашалжа байтараа, хуу-хынгаа үһэнэй арбагад гэхээр болошоо һэн. Германида — фашис хүрин тахалай нэбтэрээд байһан энэ гүрэндэ, гэгээн ухаанай гайхамшаг зохёолнуудаар үйлсэнүүдтээ түүдэг табижа байһан, арийска расада таараагүй гэгдэһэн хамаг суута хүнүүдые мүрдэжэ, мүшхэжэ байһан Германида — мүн баһал атомай гол бутаралаад, үшөө юушье хэһэнээ хүсэд ойлгожо ядан, гүнзэгы бодолгодо орожо зогсоһон хоёр эрдэмтэд бии байшоо. Энэ хадаа Берлиндэхи кайзер Вильгельмын институдай профессор Отто Ган Фридрих Штрассман хоёр һэмшүү.

Имэ шахардуу үедэ океан далайн саанахи Америкэдэ Европоһоо тэрьедэжэ ерээд, Германиин зүг тээшэ һэргэмжэтэйгээр шагнаархан шэртэһэн эрдэмтэд нилээд олон бэлэй. Суута немецкэ физик Альберт Эйнштейн, Италиин суута физик Энрико Ферми, Венгриһээ тэрьедэжэ ерэһэн Лео Сциллард болон бусадай ухаан бодол, хүсэл бэлиг мүнөө Америкын Холбоото Штадуудта алба хэжэ эхилэнхэй. Хэдэ-хэдэн эрдэмтэд (тэдэнэй дунда илангаяа Сциллард) фашис Германида атомай голой бутаралгые эрдэмтэд ойлгобо ха гэһэн һэжэг түрөөд, США-гай правительствын бүхы үүдэнүүдые тоншоод туршабад ха. Теэд тэрэмнай үшөөл гуша юһэдэхи он һэмнай гэжэ ойлгохо шухала. Атомай һүрөөтэ хүсэн тухай үшөөл гансал эрдэмтэд мэдэжэ эхилэнхэй, политигууд үшөөл ухаандааш абаагүй байгаа ха юм. Тиихэдэнь Сциллард болон бусад физигүүд бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ эрдэмтэн Альберт Эйнштейндэ ошоо һэн: тэрээниие Америкын президентдэ бэшэгээр хандахыень гуйбад. 1939 оной августын 2-то Альберт Эйнштейн имэ удхатай бэшэг доро гараа табижа, президент Рузвельтда ябуулаа һэн (хэһэгүүдынь үгтэбэ):

«Сэр!

Һаяхан намда Ферми Сциллард хоёр өөрынгөө бэшэһэн хүдэлмэринүүдые харуулаа. Тэдээнтэйнь танилсаад байхадаа, ураан гэдэг элемент дүтын ерээдүйн сагта шэнэ, тон шухала хүсэнэй эхэ элемент болохонь лабтай гэжэ тухайлааб...

Һүүлэй дүрбэн һара соо, Францида Жолиогой, Америкэдэ Ферми Сциллард хоёрой хэһэн шэнжэлэлгэнүүд томо хэһэгээр абтаһан ураан соо ядерна реакци болохо байна гэжэ элирүүлбэ. Тус реакциин бүтэхэдэ, нилээд ехэ хүсэн сүлөөлэгдэжэ үгэхэ ба тон олон радиоактивна элементнүүд бии болохо байһаниинь лабтай. Энэ хэрэг һаядаа бүтэхэ гэжэ хүлеэбэл огто буруу болохогүй.

Үзэгдөөгүй энэ ушарһаа дулдыдан, бомбонуудшье хэгдэжэ магад. Шэнэ түхэлэй, айхабтар хүсэтэй бомбонууд хэгдэхэнь гэжэ даб дээрэ хэлэлтэгүй. Зүгөөр тиимэшье бомбонууд бүтээгдэжэ болохо...

Холбоото Штадуудта ураан багаар абтадаг. Ехээр абтадаг газарнуудынь Канадада, Чехословакида бии юм. Үшөө тиихэдэ — Бельгиин Конгодо.

Ушар имэ дээрэһээ, Америкэдэ үлхэлдэмэл реакциин хойшолонгуудые шудалжа байһан бүлэг физигүүдтэй Танай правительствын хододоо нягта холбоотой болоо һаань, зохисотой һэн гэһэн һанал түрэнэ....

Мүнөө сагта Германи хадаа Чехословакида булимтаран эзэлһэн малтамалнуудайнгаа ураание худалдаа наймаанда гаргахаа болинхой гэжэ би үшөө дуулаһан байнаб...

Үнэн зүрхэнһөө Танай

Альберт Эйнштейн».

Ингэжэ, хожомынь журналистнарай дунда нилээд шууяа татаһан бэшэг эльгээгдэбэ. 1945 ондо Хиросима Нагасаки хоёр дээрэ атомай бомбын хаягдаад байхада, зарим журналистнар Эйнштейндэ: «Тиихэдээ та оньһо дараһан хүн болоно бэшэ гүт? гэхэ мэтэшүү асуудалнуудые табидаг болоо һэн. Үнэн дээрээ, фашизмын һабарай хорон хурсые өөрөө һайн мэдэрһэн Эйнштейн гитлеровецүүд бултанһаа урид атомай бомбо хэжэрхиюужэ гэжэ һэргылһэндээ имэ бэшэг эльгээгээ гэжэ мэдэнэбди. Тиихэтэй хамта, Америкын правительство ганса хүнэй бэшэгээр мянга түмэн доллароо эрдэмтэдэй туршалгануудта миинтэ хаяжа байха һэн гэжэ этигэхэ хүшэр. Америкын зузаан-зузаан зөөритэ империалистнар болон шунашаһан сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэд атомай бомбо үнэхөөрөө үзэгдөөгүй һүрөөтэй хүсэн боложо болохо юм байна гэжэ ойлгомсоороо, айхабтар ехэ оролдолго гарган, хэдышье ехэ мүнгэн хэрэгтэй байг хайрлангүй, бомбонуудые түхеэржэ эхилээ. Тэдэнэр дэлхэйн хоёрдохи дайнай дууһаад байхадашье, энэ бомбоороо занажа, бүмбэрсэг дэлхэйе гартаа бажуухабди гэжэ ехэтэ найдадаг байгаа гээшэ. Теэд тэрэ хүсэл найдалынь, далайн долгидой хабсагай мүргөөд бутаран унадагтал, Советскэ Союзай һүр жабхаланта хүсэнэй урда сухаряа һэн.

Дээрэ үгтэһэн бэшэгтэй холбогдон, үшөө нэгэ асуудал түрэжэ магад. Гитлеровецүүд атомай бомбо бүтээлгэдэ хэр дүтэ орошоһон байгаа гээшэб? Энэ асуудалда харюунь ганса. Үгы, Гитлер имэ зэбсэг гартаа абажа шадаха аргагүй байгаа.

Нэгэдэхеэр, Германида һууһан ухаатай бэрхэ физигүүд тэндэһээ үшөө дайнай урда тээ ехэбшэлэн тэрьедэжэ гараа һэмнай. Нилээд олон бэлигтэй мэргэн физигүүдээ алдаһан Германида ядерна реакци бүтээхэнь айхабтар хүшэр байшоо. Зүүн фронтдо сохигдожо эхилһээр, Гитлер богонихон болзор соо сэрэгэй зэбсэг үгэжэ шадаагүй эрдэмтэ шэнжэлэлгэнүүдые дэмжэхэгүй гэһэн захиралта гаргаба. Ушар имэһээ атомай шэнжэлгэнүүд Германида үргэнөөр табигдажа шадаагүй, миин лэ багахан лабораторинууд соо үргэлжэлэгдэжэ байгаа бэлэй. Тиихэтэй хамта немецкэ эрдэмтэд ядерна реактор түхеэрхэ хэрэгтээ нэгэ алдуу хэжэрхёо. Ядерна реакци бии болгохын түлөө нейтронуудые аалидхаха шухала. Энээндэ нэгэн гэбэл графит, үгышье һаа хүндэ шанарай уһан хэрэглэгдэдэг. Немецкэ эрдэмтэд графит хэрэглэхын орондо хүндэ шанарай уһа хэрэглэхэ гэжэ шиидээ бшуу. Графит олохонь бэлэн, хүндэ шанарай уһые миин уһанһаа илгажа абахань тэнсэлгүй хүшэр юм.

Немецүүд Норвегидэ хүндэ шанарай уһа бэлдэжэ эхилһэн байба. Теэд Норвегиин патриодууд энээниень мэдээд, англиийска отрядуудтай хамһажа, нюуса заводыень тэһэлбэ. Немецүүдэй арай гэжэ тэрэ заводоо бодхожо, 10 тонно хүндэ шанарай уһа илгажа гаргаад, далайгаар Германи абаашажа ябатарнь, Норвегиин патриодууд энэ үнэтэ ашааень далайда шэнгээгээ бэлэй.

Хүндэ шанарай уһан үшөө Францида, агуу эрдэмтэн Жолио-Кюридэ бии гэжэ немецүүд мэдэнхэй һэн. Агуу эрдэмтэниие гестапо дуудажа асараад, уһаяа тушаа гэжэ баадхаба. Жолио-Кюри тэрэ уһаяа үни Англи тээшэ ябуулжархиһан байжа, нацистнар мүн баһал хооһоор һалаа һэн.

Гэбэшье ядерна реактор бодхохо эрмэлзэлээ немецкэ эрдэмтэд орхёогүй. 1945 оной февраль һарада тэдэнэр лабораторёо Альпа хадын хабшуудахи Хайгерлох гэжэ һууриндa абаашаа. Дайнай эсэсэй үдэрнүүдтэ Америкын тагнуулшад эндэ хүдэлжэ байһан эрдэмтэдые барибад. Хайгерлохдохи лаборатори соонь ороод харахадань, ядерна реактор бодхоогдожо байһан байгаа. Хэды хоноод, тэрэ бүтээгүй реакторыень американецууд агаарта дэгдээгээ һэн.

Шунахай Гитлерэй атомай зэбсэг гартаа абажа шадаагүйн хоёрдохи, гол шалтагааниинь — Советскэ Армиин һүртэ сохилтонууд мүн. 1942 оной декабрьда Волгын эрье дээрэ Советскэ Армида сохигдожо эхилһээр, Гитлер өөдэ нара хараагүй. Манайхинай самолёдууд Германиин ара талые бомбодожо эхилһээр үнинэй бэлэй. Имэ сагта Гитлертэ атомна реактор тухай шэбшэхэшье забда сүлөө байгаагүй.

1945 оной майн 9-дэ баатар советскэ сэрэгшэдэй ула доро унажа үгэһэн Берлин соо фашист Германиин сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэд үгэ хүүргүй илагдаһан тухайгаа гарнуудаа табижа үгэбэ. Айхабтар ехэ дайнай түймэр Европодо сарагдаба. Ихэлээрээ, Америкэдэ бэлдэгдэжэ байгаа атомай бомбын хэрэгынь дүүрээ гэжэ ямаршье хүнэй һанахаар бэлэй. Гэбэшье, Америкын империалистнар тад ондоо түсэбүүдые өөгшөөн нюудаг байба. Европодо дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр аяар хоёр һара үнгэрһэн хойно — 1945 оной июлиин 16-най үглөөгүүр Аламогордо гэжэ хооһон хүнды газарта Америкэ атомай бомбын түрүүшын туршалгата тэһэрэлгэ хэбэл даа. Тэрэнэй һүүлээр августын 6-да Хиросима дээрэ «ухэлэй наран» мандаа һэн, үшөө гурба хоноод-Нагасаки үнэһэн шандаруу доро хушагдашаба.

Атом тухай хөөрэлдөөгөө бидэнэр эгээн хохидолтой сагһаань эхилээ байнабди. Юун бэ гэхэдэ, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ атомай үүдые нээлгэн хадаа анхан балар сагта зэрлиг хүнэй гал носоожо эдлэһэнһээ дутуугүй ехэ удха шанартай ушар һэмшүү. Теэд лэ, имэ ехэ, хүнэй ажабайдалые аяар дээшэнь, шэнэ үндэр шатада үргөөд табима хүсэ оломсоороо, тэрээнээ хүнүүд буруу тээшэнь шэглүүлжэ эхилээ. Атомай хүсые буруу тээшэнь хандуулхадаа, хүн түрэлтэн яларма һайхан хүгжэлтын үндэр хяра туйлаха бэшэ, ада тамын хара нүхэ руу унашан, олон мянган жэлдэ туйлажа ерэһэн замаа хуу зуража хаяад, дахинаа зэрлиг ангайнгаа арһа хэдэржэ, түүхэй мяхаар хоол хэжэ, ойгоор зайдаг тэрэ эхинэйнгээ зэрлиг байдалда орошожо болохо бэлэйл...

Тиихэдээ, имэ ехэ һүрөөтэ хүсэтэй атом гэдэгнай юун гээшэб, хаанаһаа үгтайб? Хайшан гэжэ тэрэ олдооб, яагаад хубаагдан бутарааб? Атомай хүсые нээхэдээ хүн шоро тодхороо хараа гү, али зол жаргалаа зүгнөө гү?

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

„Агитаторай блокнот“

КПСС-эй Буряадай обкомой үзэл сурталай таһагай хэблэдэг «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ — гурбадахи номер хэблэлһээ гаргагдажа, уншагшадтаа тараагдаба.

Блокнодой түрүүшын гадар хуудаһан дээрэ Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мастер, агитатор Галина Михайловна Семченко гэгшын дүрэ зураг хэблэгдэнхэй.

Т. Назимовагай, — «Эхэ оронойнай алдарта басагадууд» гэһэн статья Мартын найман — Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын һайндэртэ зорюулагдаһан байна.

«Түрүүшүүлэй дүй дүршэл» гэһэн бүлэгтэ Хяагтын совхозой Хираанай Адагай фермын һаалиин гүүртын бригадир, агитатор **В. А. Чёрнаягай,** — «һаалишадай эршэтэ ажал» гэһэн хөөрөөн толилогдоо. «Ойлгууламжын хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө» гэһэн бүлэг соо **Г. Харченкын,** — «Хоёрдохи мэргэжэл» гэжэ мэдээсэл уншанабди.

Блокнодой хуудаһа саашань ирахадаа «Хөөрэлдөө хэхэдээ хэрэглэ» гэһэн гаршаг доро һонирхолтой тоо, баримтануудые олохо байхат.

Академик **С. И. Больфковичой,** — «Газарай витаминууд» гэһэн статья «Агрохимиин һуралсалда» гэжэ бүлэгтэ уншажа болоно.

Улаан-Үдэ городой хоёрдохи һургуулиин 9—11-дэхи классай һурагшад үйлэдбэриин практика телеательедэ гарадаг юм. Ерээдүйн залуу мэргэжэлтэд телевизор, магнитофон, радиоприёмник заһажа һурана. Зураг дээрэ: 9-дэхи классай һурагшад приёмник заһабарилжа байна.

Замаймнай залууршадай нэгэн

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой уралан нарижуулагша Галдан Ленхобоевич Ленхобоев тус заводто гуша гаран жэл соо хүдэлжэ байна. Энэ үе соо заводой бүтээн гаргадаг зүйлнүүдынь заводойнгоо хүгжэлтэтэй нэгэн хамта оло дахин өөршэлэгдөө, мүнөө элдэб янзын оньһото машинануудые үйлэдбэрилдэг болоо. Жэшээлхэдэ, планшайба, нефтиин промышленностьда хэрэглэгдэхэ пресс, «Альвейер» гэжэ уһанай бүлүүр, модо таллуулдаг трактор, ашаанай автомашина заһабарилна, К-61 автокран, 100 киловаттһаа дээшэ хүсэтэй электромашина бүтээн гаргадаг болоһон — имэ түүхэтэй энэ заводнай. Эдэ бүгэдые гаргахада Галдан Ленхобоевичой гар хүрэлсэһэн лэ байха. Бүтээгдэхэ продукци бүхэнэй хэб бэлэдхэлгэ тэрэнэй гол ажал. Тиимэһээ ямар нэгэн орёо һарин юумэнэй хэгдэхэ болохолоор тэрэ хүдэлмэри нүхэр Ленхобоевто даалгагдадаг. 33 жэл соо хэб бүтээхэдээ ехэхэн дүршэл олоо. Тиигэжэ шэнэ юумэ һубэгшэлхые эрмэлзэнэ.

Энэ эрхим хүдэлмэришэнэй ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын 100 гаран дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнхэй.

Һүүлэй үедэ модон шаантаг тайраха фрез бүтээгдэжэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байна.

Галдан Ленхобоевич хүдэлмэриингөө дүй дүршэл залуушуулда заажа үгэдэг. Хэб хэлгын мэргэжэлдэ 40 гаран хүниие һургаһан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ нүхэр Ленхобоев 100 гаран залуушуулые токариин, слесариин мэргэжэлдэ һургаһан юм.

Ленхобоев мүнөө үедэ А, АК болон АО түхэлэй электродвигателиин асинхронно станиин хэб бэлэдхэжэ байха юм.

Галдан Ленхобоевич сүлөөтэй сагтаа модо һиилэдэг, элдэб шэнжэлэлгэ хэдэг байна. Олон хүниие модо һиилэлгэдэ һургаа. Хэһэн хүдэлмэринь 1940—1959 онуудта Москвада болоһон Буряадай литература, искусствын декадануудта хабаадуулагдажа үндэрөөр сэгнэгдэһэн бэлэй.

Олон жэлдэ оролдосотой һайнаар хүдэлмэрилһэнэй түлөө нүхэр Ленхобоев Ажалай Улаан Тугай орденоор, «Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габьяатайгаар ажаллаһанай түлөө», «Ажалай шэн габьяагай түлөө» медальнуудаар шагнагдаһан байна. 1963 ондо «РСФСР-эй эрхим уралан нарижуулагша» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоһон байха юм.

Галдан Ленхобоевич заводойнгоо түүхэ бэшээ. Хизаар ороноо шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. СССР-эй Наукануудай акад[...] Сибириин отделениин Бу[...] эрдэм-шэнжэлэлгын коми[...] институдай штатнабэшэ [...] мэрилэгшөөр ажаллана. [...] Үдын городой ажалшадай [...] тадуудай Совєдэй депутад[...] һалгаряагүй һунгагдадаг.

Нүхэр Ленхобоевой [...] нарижуулгын хүдэлмэри С[...] арадай ажахын туйлалта[...] харуулха выставкэдэ табиг[...]

С. Ко[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галдан Л[...] боевич залуу хүдэлмэриш[...] Плюснин, В. Амханов гэ[...] шэнэ моделиин зураг хар[...] байна.

Н. РОМАНОВАЙ ф[...]

Ходо айлшал[...] байгыт

Манай «Байкал» колхоз[...] һуурин республикынгаа ни[...] 550 километр шахуу [...] газарта оршодог юм. Эгээл [...] най малшадта ошохо гээ һа[...] таһаа саашаа үшөө хонон, ябажа хүрэхэ байхат.

Теэд арбан дабаанай ара[...] рижаһан манай колхозые х[...] гүй, Улаан-Үдын бүлэг ар[...] һая манайхяар айлшалжа, һайхан концертнүүдээ ха[...] һанал сэдьхэлыемнай ханаа[...] дэнэй дунда Буряадай АССР-[...] дай артист Цырен Хоборков, хүгжэмшэ Цыбикжап Бату[...] нэд ерэлсээ.

Эдэнэр гансал тосхон һу[...] дай клубуудта концертнүү[...] бихаһаа гадна, холымнай м[...] айлшалаа. Жэшээнь, Ту[...] гүүртэнүүдтэ ажалладаг 21, годойн — 16, Субэгтын — 1[...] шадые үсөөн гэнгүй, тэрэ б[...] концерт харуулһан, хөөрэл[...]

Эдэ бүлэг артистнуудай [...] гээр бусад мэдээжэ бүжэгша[...] шад, хүгжэмшэд, хатарша[...] Захааминаар үе үе болоод [...] жа, хүн зонтоймнай тан[...] һайн һайхан бэлигээ ажа[...] мнай харуулжа байг лэ гэ[...] хозингуудайнгаа нэрэһээ ханд[...]

Н. Ванч[...]

Байкал» колхозой партор[...] зациин секре[...]

Хилын саданаһаа

Москвагай договор Японой парламентын үзэмжэдэ табигдаба

ТОКИО, февралиин 28. (ТАСС). Агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро ядерна зэбсэг хорихо тухай договорые Японой гадаадын хэрэгүүдэй министр Охира правительствын зүгһөө парламентын доодо палатын гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ талаар комиссиин үзэмжэдэ табиба.

Ядерна зэбсэгүүдые туршахы зорилготой бүхы тэһэлэлгэнүүдые болюулхын түлөө Япон шууд сэхээр тэмсэдэг байгаа гээд Охира зааглаа. Энэ договор манай орондо горитойхон удха шанартай. Юуб гэхэдэ, ядерна зэбсэг туршаха бүхы тэһэлэлгэнүүдые байн байн хорихо талаар хэгдэһэн түрүүшын алхам болоно гээд тэрэ үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Парламентын депутадууд энэ договорые шадаал һаа түргэнөөр хараад үзөөд, һайшааһай гэжэ хүсэжэ байһанаа Охира элирхэйлэн мэдүүлээ.

Раск пресс-конференци хэбэ

ВАШИНГТОН, февралиин 28. (ТАСС). США-гай гүрэнэй секретарь Д. Раскын ээлжээтэ пресс-конференци үсэгэлдэр эндэ болоо. Урда Вьетнамдахи байдалда конференци дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Урда Вьетнамда Америкын бэелүүлдэг политика «газаа талаһаа хамааралсалгын» хэгдэһэн дээрэһээ урагшагүйдөө гэжэ тайлбарилхые Раск оролдоһон байна. Сэрэгэй бэшэ, харин политическэ аргаар Урда Вьетнамдахи байдалые гуримшуулха ямар нэгэн арга боломжо бии гэжэ та багсаана гүт? — гэһэн асуудал гүрэнэй секретарьта табигдаһан байна. Политическэ аргаар гуримшуулга хэхэ ябадалые Раск үнэндөө буруушааһан байна.

Буу зэбсэг хуряаха талаар 18 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн Женевэдэхи комитедэй хүдэлмэриие тайлбарилжа үгэхыень Раскые гуйһан байна. «Тиимэшье баясахаар мэдээсэлнүүд тэндэһээ абтанагүй, зүгөөр эдэ мэдээсэлнүүд даншье урмаа таһархаар бэшэ гээд би хэлэхэ байнаб» гэжэ гүрэнэй секретарь хэлээ.

«Ямар юумын талаар урагшатайгаар үгээ ойлголсожо болохо байһые элирхэйлхын» тулада США болон Советскэ Союз һанамжануудаа саашадаашье мэдэлсэхэ гээд Раск мэдүүлээ.

Зүүн болон баруун оронуудай хоорондо худалдаа наймаа эрхилхэ тухай асуудалаар США-гай болон НАТО-гой талаар тэрэнэй союзнигуудай хоорондо алгасалдаан гарадаг юм гээд пресс-конференци дээрэ Раск мэдэрээ. Гэбэшье эдэ арсалдаа зүрилдөөнүүд «Атлантическа союзые һуларуулаагүй» гээд Раск баталан хэлээ.

Панамска бэрхэшээл тушаа тогтоходоо, Холбоото Штадуудай, мүн Панамын зүбшөөхөөр тиимэ дурадхалнуудые бии үшөө хараагүйб гээд Раск мэдүүлээ.

Генри Уинстон түрэл ороноо бусаба

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 28. (ТАСС). Холбоото Штадуудай коммунис партиин элитэ ажал ябуулагша Генри Уинстон Советскэ Союзда хоёр жэл хахадай турша соо аргалуулаад, мүнөөдэр Нью-Йоркдо бусажа ерээ.

Индонези Филиппин х[...] коммюнике

ДЖАКАРТА, февралиин [...] (ТАСС). Индонезиин презид[...] карно Филиппинэй президент [...] пагал хоёр мүнөөдэр хамты[...] мюнике толилоо. Малайзиин [...] циие байгуулһанһаа уламжа[...] хёолдоһон бэрхэшээлые за[...] һэдэлгэ гаргахын тулада [...] зиин, Филиппинэй болон М[...] Федерациин хүтэлбэрилэгшэд[...] лөө шадаал һаа һаяар зарла[...] коммюнике соогоо уряалһан [...]

Бандунгска конференци [...] Афро-Азиин оронуудай хоёрдо[...] ференци зарлаха шухала гэж[...] мюнике соо мүн лэ онсолон [...] лэгдэнэ. Магапагалай Джака[...] бусахын урда тээ тус комм[...] гар табигдаһан байгаа.

Тааруугүй арга хэрэглэхэ һэдэлг[...]

НЬЮ-ЙОРК, февралиин [...] ТАСС-ай корреспондент Гар[...] мэн нигэжэ дамжуулна:

США-да коммунизмда эсэр[...] дэб эсын аашa гаргалгые [...] шэеэ зүбтүүлхын тулада хэ[...] хүсэлэнтэй байһанаа Джек [...] адвокадууд присяжнануудта [...] дадуудые үсэгэлдэр асууха[...] руулһан байна.

Перкинсын кандидатурые [...] хэлсэхэдээ, адвокат Джо Т[...] нигэжэ асуугаа: «Коммунист[...] һанайнь түлөө хүниие с[...] шиидхэбэри гаргаха байһан А[...] дэхи присяжнануудай түр[...] суудэй гэшүүн байха гээшэ [...] сай ёһо заншалда таарал[...] та һанаха байна гүт?». Энээн[...] һээ коммунистые алаха гээш[...] хасай ёһо заншалаар» гэмтэ [...] гэжэ тоологдохогүй болоно х[...] гэдэнд[...] мэдээжэ баримтануу[...] байбашье, Тонахилл Освальд[...] мунис партиин гэшүүн гэж[...] руулхые, өөрыгөө үмөөржэ [...] Рубиие сагааруулхые һэдэһэн [...]

Гэмнэлгын түлөөлэгшэд То[...] лын табиһан асуудалые бур[...] гаа, энэ буруушаалгыень суд[...] Браун үндэһэ баримтатай гэ[...] лоод, Тонахиллын асуудалда [...] сахагүй гэһэн захиралта Пер[...] үгэһэн байна.

Һайндэрэй хүндэлэлдэ

Байгша оной февралиин 22—23-най үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотодо Совет Армиин болон Далайн Сэрэгэй Флодой үдэртэ зорюулагдаһан республикын эдир болон залуу санашадай түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн үнгэрэгдэбэ. Эдиршүүл 5—10 километртэ, аха наһатаниинь 10 километртэ урилдаагаа. Тиихэдэ 4—5 километртэ эстафетэ болоо.

Үсэд шэнга тэмсэлэй эсэстэ городой командануудай дундаһаа Советскэ районой нэгэдэхи команда түрүү һуури эзэлээ. Хүдөөгэй районуудай командануудай дундаһаа Түнхэнэй аймагай эбтэй эмхитэй команда республикын сэрэгэй комиссариадай дамжуулгын кубок гурба дахинаа абаба. Мухар-Шэбэрэй команда мүрысөөндэ һайнаар ябажа, хоёрдохи һууринда тараһан байна.

Туд бүриин түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн мүн лэ шангаар үнгэрбэ. 5 километр зайда урилдааһан урилдаанда городой спортсменүүдэй дундаһаа шэлэй заводой хүдэлмэришэн Войлошникова, хүдөөгэй санашадай дундаһаа Хэрэнэй дунда һургуулиин һурагша Байминов гэгшэд нэгэдэхи һууринуудые эзэлһэн байна.

10 километрэй зайда урилдаһан урилдаанда эдиршүүлэй дундаһаа Железнодорожно районой түлөөлэгшэ Конгодоров, Баргажанай аймагай спортсмен Молчанов, залуушуулай дундаһаа багшанарай институдай студент Братеньков, хүдөөгэй спортсменүүдэй дундаһаа Мухар-Шэбэрэй санашан Семенников гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлбэ.

Мүрысөөнэй һүүлээр республикын военком полковник Будажабэ илагша командануудта дамжуулгын кубогуудые, 1, 2, 3-дахи һууринуудые эзэлһэн спортсменүүдтэ дипломуудые барюулба.

О. ЦЫБИКОВ.

СПОРТЫН ҺОНИН

Хүдөөгэйхиднай шалгарна

Шэтэ городой спортын зал, стадионуудта Алас Дурна зүгэй зонын мүрысөөн «Урожай» бүлгэмэй спортсменүүдэй дунда үнгэргэгдэжэ байнхай. Мүрысөөндэ хабаадалсагшад санаар, хоккей, теннис, шатар, дойбод наадалгаар, гиир үргэлгөөр хоорондоо тулалдаба. Манай республикын нэрэ соло хамгаалхаар хамтадаа 50 спортсмен тус город ошоһон байна. Хэдэн үдэрэй туршада болоһон мүрысөөндэ хоккей наадагшад, мүн шатаршаднай эрхим һайнаар наадажа, зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Хүдөөгэй спортсменүүдэй дундаһаа шалгаржа, республикын чемпионой нэрэдэ хүртэһэн Хориин хоккей наадагшадай команда Шэтэ городой командые 11:2, хабаровскынхидые 8:1, амурайхидые 4:1 тоотойгоор шүүжэ, зоно доторoo суурхуулба ха юм. Тиигэжэ дурсагдагша хоёр команданууд Свердловско областиин Таллице городто март һарын эхеэр үнгэргэгдэхэ «Урожай» бүлгэмэй Центральна Соведэй түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олонхой.

Теннисээр наадагшад гурбадахи һуури эзэлээ.

С. САВЕЛЬЕВ.

Зоболондо дайрагдаһан Окинава

Һаяхан Окинава арал дээрэ Америкын арми сэрэгэй һургуули хэжэ дүүргээ. Тэрээнһээ нэгэ хэдэн үдэр урид Гавайска аралнууд дээрэһээ США-гай ябаган сэрэгэй дивизинүүдые самолёдуудаар шэрэжэ тэндэ асарһан юм. Тиигээд тэдээндэ хэрэгтэй томо буу зэбсэгүүд Филиппинэдэхи сэрэгэй баазануудһаа абаашагдаһан байгаа.

Америкын информационно агентствонуудай мэдээсэһэнэй ёһоор, Окинава дээрэ байрлаһан сэрэгүүд дай хэхээр бэеэ бэлдэнхэй, тиихэдэ ядерна һомотой элдэб янзын ракетэнүүд мэргэлэн буудахаар табигдаад бэлэн байна.

Окинава гээшэ Азидахи США-гай томохон сэрэгэй бааза болонхой. Тиимэ хадань США өөрынгөө сэрэгэй хүсэнүүдые Азида шэнээр харуулха гэхэдээ, тэрэ аралые гол бааза болгоһон юм ха.

Холбоото Штадууд Японой энэ аралые 18 жэлэй саада тээ эзэмдэн абаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо саг үргэлжэ шахардуу шанга байдал үүдхэдэг гуламта болонхой. Вашингтоной тухиралгаар Азиин Зүүн-Урда зүгтэ болоһон нэгэшье арсалдаан гү, али горитой ехэ тулалдаан Окинаватай ямар нэгэн талаараа холбоггдоогүй гэжэ байгаагүй юм.

Жэшээнь, 1957—1958 онуудта Индонезидэ үймөө татагшадта буу зэбсэг эгээл тэндэһээ асардаг байба. Мүн тэндэ олон тоото һүйдхэлшэдэй бүлэгүүд тусхай бэлэдхэл гараһан байха. Тиигээд тэдэнэр 1960—1962 онуудта Лаосто граждан дай һүжэрөөхын тулада тэрээ руу абаашагдаһан юм. Мүнөө Лаос, Камбоджо болон Азиин Зүүн-Урдахи бэшэшье гүрэнүүд худар «һэлмэ жада баригшад» эгээ тэрэ Окинава дээрэһээ ошожо байнхай.

Энэ арал дээрэ Америкын 60 мянга гаран солдадууд болон офицернууд байрланхай. Тиихэдээ «ехэ дай» хэхын тулада зорюулагдаһан угаа олон ядерна, ракетнэ болон бэшэшье буу зэбсэгүүд тэндэхи газар доро хадагалаатай байдаг.

Бүгэдын мэдэһээр, Окинава гээшэ хүн зонгүй хооһон хубхай арал бэшэ ха юм. Тэндэ 900 мянга гаран нютагай зон һуудаг. Тиихэдээ тэдэнэй һуудал, байдал гээшэ яахын аргагүй хашалантай, зоболонтой. Тэдэнэр өөһэдынгөө газар дээрэ эзэн бэшэ болонхой байна ха юм. Окинава дээрэ гансал Америкын хуулинуудые, Америкын сэрэгэй засагаархидай захиралтануудые хүсэндэнь хүргэхэһөө бэшэ ондоо юушье тоодоггүй. Улад зониинь тон шухала эрхэ сүлөөһөө хаһагданхай. Тэндэхи зон орон нютаг соогуураа дураараа ябаха, өөрынгөө зөөри эдлэхэ эрхэгүй. Нютагай зоной хэһэн ажал американецай хэһэн мүн лэ тиимэрхүү ажалда орходоо 12 дахин багаар түлэгдэнэ. Зүгөөр алба налогой талаар абажа хараха болоо һаа, тэндэхи зон гурба дахин ехые түлэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ Окинава дээрэ гол шухала эдеэ хоолой зүйлнүүдэй сэнгүүд 2,5 дахин дээшээ гараһан байгаа. Тобшоор хэлэхэдэ, тэндэхи зоной байдал алишье колониин байдалтай адлирхуу.

Сэрэгэй засагаархид полигонууд, аэродромууд гэхэ мэтын сэрэгэй барилга хэхын тулада, нютагай зонһоо хахадһаа ехэнхи эрхим газарыень буляажа абаа. Тиигээд тэдэнэр хүдөө ажахые, саахарай промышленностиие, загаһанай агнууриие һандаргаһан, худалдаа наймаанай гуримые алдуулһан байха юм. Энээн дээрэһээ, «американхид Окинавын экономикые бугуулида оруулаад байна» гэжэ «Майнити» гэдэг япон газетэ бэшэнэ.

Тэрэ арал дээрэ саг үргэлжэ сэрэгэй һургуули хэжэ байдаг, мүн үхэр буугаар болон ракетээр буудалган таһардаггүй. Тиихэдээ үхэр буугай һомонууд нютагай зоной тарялан дээрэ болон гэр байранууд дээрэ заримдаа унажа, хүн зониие, адууһа малнуудые алажа, гэмтэл хохидол ушаруулна.

Теэд окинавынхид хариин гүрэнэй сэрэгэй эзэмдэлгэ дээрэһээ имэ эрхэ сүлөөгүй, хүндэ хүшэр байдалтай болоһоноо хүлисөөд, хэзээшье миин байгаагүй юм. Тиимэһээ тэдэнэр Америкын сэрэгүүдые эндэһээ гаргажа абаашахые, сэрэгэй баазануудые үгы хэжэ һалгаахые, Японтой нэгэдүүлхые эрижэ байнхай. Тэрэ арал дээрэхи байдал тухай сэгнэлтэ үгэхэдөө, «энэмнай Панамын мүнөөнэй байдалтай адлирхуу болоод байна» — гэжэ Японой гадаадын хэрэгүүдэй министр Охира тэмдэглэһэн байгаа.

Энэ аралые сүлөөлхын түлөө тэмсэжэ байһан комитедүүд Японда болон Окинавада эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Гансал Японой правительство энээниие хэрэгсээдэггүй. Тус асуудалда ямараар хандажа байһанаа хэлэжэ үгыт гэжэ олон ондоо газетэнүүдэй корреспондентнүүдэй хандаһан гуйлтада премьер Икэда юуншье гэжэ харюусахаһаа арсаһан байба. Тиихэдээ «США-тай баталһан сэрэгэй договор дээрэһээ имэ ушар боложо байгаа юм» гээд лэ дүүргэһэн байна.

Бүгэдын мэдэһээр, Окинава аралые сэрэгээр эзэмдэһэн, мүн тиихэтэй хамта, Японой өөрынь газар дээрэ Америкын сэрэгүүдэй байрлаһан болон сэрэгэй баазануудые түхеэрһэн эдэ бүхы ушарнуудые бүхэлһэн договор хадаа имагтал Холбоото Штадуудай баалалтаар баталагдаһан байгаа бшуу.

Окинава дээрэ Америкын баазануудые болон сэрэгүүдые байлгахагүй гэһэн үнэнтэ зүб эрилтэ Окинавын зон, япон арад, Азиин үргэн ниитэ бүгэдөөрэн табижа байнхай. Тиин энэ эрилтэнь хангагдаха зэргэтэй.

М. АНДРЕЕВ.
(АПН).

Редактор **Ц. О. ОЧИР[...]**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Уд[...] улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. ред[...]тора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-[...] отделов: сельскохозяйственного производства и партий[...] жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и парти[...]ной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ[...] — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабсель[...]ров и писем — 25—41, 38-30, информации — 32-74 и пере[...]дов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сов[...] Министров Бурятской АССР.

Н00052. Зак. № 24[...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной мартын 1.